

William Shakespeare

Romeo i Julija

s engleskoga preveo
Milan Bogdanović

SADRŽAJ

PROLOG	5
PRVI ČIN	6
DRUGI ČIN	32
TREĆI ČIN	54
ČETVRTI ČIN	82
PETI ČIN	98
RJEČNIK	115

LICA

ESCALO, veronski knez

PARIS, mlad plemić, knežev rođak

MONTECCHI glave dviju porodica,
CAPULETTI koje žive u omrazi

ROMEO, Montecchijev sin

MERCUZIO, knežev rođak i Romeov prijatelj

BENVOGLIO, Montecchijev sinovac i Romeov prijatelj

TIBALDO, Capulettijev sinovac

CAPULETTIJEV ROĐAK

LORENZO franjevci
GIOVANNI

BALTAZAR Montecchijeve slugе
ABRAHAM

SAMSON
GRGUR Capulettijeve slugе
PETAR

PARISOV PAŽ
MERCUZIJEV PAŽ
LJEKARNIK

PRVI
DRUGI svirač
TREĆI

PRVI }
DRUGI } stražar

William Shakespeare: Romeo i Julija

GOSPOĀA MONTECCHI

GOSPOĀA CAPULETTI

JULIJA (Giulietta), Capulettijeva kći

JULIJINA DOJILJA

Veronski građani, rođaci obiju kuća, maske, straže, sluge i druga pratnja.

Mjesto radnje: Verona i Mantova.

PROLOG¹

(Uđe Kor)

Kor. Dvije kuće, obje čašćene i slavne
U svoj Veroni, gdje se radnja zbiva,
Zapodjenuše borbu s mržnje davne,
Što mnogoj krvi strašnoj bješe kriva.
Iz krila, mržnjom zadojenih ružnom,
Dva zaljubljena srca iznikoše,
Što smrću svojom nevoljnom i tužnom
Otacâ ljutu kavgu razvrgoše.
Strahovitu, smrtonosnu im kob
I roditeljsku bijesnu mržnju svu,
Što tek u dječjoj smrti nađe grob,
U dva-tri sata vidjet ćete tu.
Sad slušajte, a naš će biti trud,
Da ne bude vam pažnja uzalud.

(Ode)

¹ Slične prologe, koji imadu gledaocu olakšati razumijevanje glavne radnje, nalazimo i u nekim drugim Šekspirovim dramama. Ime "kor" (chorus) uzeto je iz starijih engleskih komada, koji su ga preuzeli iz grčke drame, ali su mu namijenili samo ulogu prologa. Neki drže, da ovaj prolog nije Šekspirov. Heminge i Condell, izdavači prvog skupnog izdanja Šekspirovih djela od god. 1623., izostavili su taj prolog, premda ga starija izdanja ove tragedije imadu.

PRVI ČIN

PRVI PRIZOR

Verona: Javni trg

(Uđu Samson i Grgur s mačevima i štitovima)

Samson. Boga mi, Grgure, pokazat ćemo im, da nismo kukavice!

Grgur. Dakle nećeš kukati, ako te koji opali?

Samson. Dići ćemo na njih kuku i motiku!

Grgur. Samo da ne bude tebi kuku lele!²

Samson. Ako me koji raspali, bit će mu trista muka!

Grgur. Samo što treba trista muka, da se ti raspališ.

Samson. Raspaljuje me neko pseto iz Montecchijeve kuće - ono me na to tjera.

Grgur. Ako te tjera, moraš bježati, a junak treba da stoji na biljezi.

Samson. Neko me pseto iz one kuće tjera, da stanem na biljegu - i ja ću stajati kao zidina, od koje će se odbiti svi Montecchijevi momci i djevojke.

Grgur. Glup si kao zidina, ako budeš i djevojke od zida odbijao.

Samson. Pravo veliš, djevojke treba tiskati o zid - zato ću momke od zida odbijati, a djevojke k zidu tiskati.

Grgur. Ali kavga je samo između naših gospodara i između nas, njihovih slugu.

Samson. Ništa zato - ja hoću da budem kao tiranin. Kad svršim s momcima, bit ću okrutan i prema djevojkama - sve ću im cvijeće zgaziti.

Grgur. Što - djevojačko cvijeće?

Samson. Da, djevojačko cvijeće ili cvijeće djevičanstva. Shvati to, kako hoćeš.

Grgur. Shvatiti će te one, kad te osjete.

² Igra riječima na ovom mjestu (kukavica, kukati, kuka i kuku) prevedena je posve slobodno. U originalu su riječi drukčijeg značenja.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Samson. I osjetit će me, dok mogu stajati - a poznato je, da sam tvrd komad mesa.

Grgur. Dobro je, što nisi riba, jer bio onda bio bakalar. Izvuci svoj alat, jer evo gdje dolaze dvojica iz Montecchijeve kuće.

(Uđu Abraham i Baltazar)

Samson. Moj je goli mač napolju. Zametni ti kavgu, a ja ću ti s leđa pomagati.

Grgur. S leđa? Valjda ne misliš okrenuti leđa i pobjeći?

Samson. Nemaj straha od mene.

Grgur. Od tebe? Nimalo, boga mi.

Samson. Gledajmo, da bude pravo na našoj strani. Oni neka počnu.

Grgur. Namrštit ću se i proći pokraj njih, pa neka to shvate, kako hoće.

Samson. Ne, već kako smiju. Ja ću im griskati palac³, pa ako to mirno podnesu, bit će im sramota.

(Griska palac)

Abraham. Griskate li vi to nama palac, gospodine?

Samson. Da, ja griskam palac, gospodine.

Abraham. Griskate li nama palac, gospodine?

Samson. Je li pravo na našoj strani, ako rekнем: da?

Grgur. Nije.

Samson. Ne, gospodine, ja ne griskam vama palac, gospodine, ali griskam palac, gospodine.

Grgur. Hoćete li da zametnete kavgu, gospodine?

Abraham. Kavgu, gospodine? Ne, gospodine.

Samson. Ako hoćete gospodine, ja sam spreman. Ja služim isto tako dobra gospodara kao i vi.

Abraham. Ali ne boljega.

Samson. Da, gospodine.

(Uđu Benvoglio i Tibaldo s raznih strana)

Grgur (tiho Samsonu). Reci "boljega" - jer evo gdje dolazi gospodarev rođak.⁴

Samson. Da, boljega, gospodine!

Abraham. Lažete!

Samson. Povucite, ako ste ljudi! Grgure, ne zaboravi svoj majstorski udarac!

³ Griskanje palca bilo je u Šekspirovo doba poznat izazov na borbu.

⁴ Grgur je naime okrenut prema onoj strani, s koje dolazi Tibaldo.

William Shakespeare: Romeo i Julija

(Biju se)

Benvoglio (izbijajući im oružje iz ruku). Razidite se lude!
Mačeve u korice! Ni sami ne znate,
Što činite!

Tibaldo. Benvoglio, zar se ti
S tom jadnom bagrom biješ? Amo se
Okreni, gledaj smrti u oči!

Benvoglio. Ja čuvam samo mir. Povrati mač
U korice il' njime se posluži,
Da skupa ove ljude razdvojimo.

Tibaldo. U ruci mač a govoriš o miru?
Ja mrzim riječ tu, ko što mrzim pakô,
Montekovce i tebe! Brani se,
Ništarijo!

(Biju se)

(Uđe po nekoliko pristaša jedne i druge kuće te građani s toljagama)

Građani. Ej, amo koplja! Amo toljage!
Pa udrimo i pobijmo ih! Dolje
Montecchi! Dolje! Dolje Capuletti!

(Uđe Capuletti u noćnoj haljini i gospođa Capuletti)

Capuletti. Što? Kakva to je buka? Dajte mi
Moj dugi mač! Hej!

Gospođa Capuletti. Štaku, štaku! Gdje je
Za tebe mač!

Capuletti. Hej, amo mač moj, velim,
Jer stari je Montecchi došao
I vitla mačem, da me razdraži.

(Uđu Montecchi i gospođa Montecchi)

Montecchi. Ti podli Capuletti! - Pusti me,⁵
Ne ustavljaj me!

⁵ To veli Montecchi svojoj ženi.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Gospođa Montecchi. Ni koračit ne ćeš,
Da sukobiš se s dušmaninom svojim!

(Uđe knez Escalo s pratnjom)

Escalo. Vi buntovnici, rušitelji mira,
Vi skrvnitelji toga čelika,
Što građanskom je krvlju okaljano -
Zar ne čuju me? - Hej, vi ljudi! Zvijeri,
Što vatru svoga bijesa smrtnoga
Zagašujete vrelom grimiznim,
Što izvire iz vaših prsiju,
Odbacite iz ruku krvavih
To oružje, u zli čas kaljeno⁶
- Jer inače vas muke čekaju -
I čujte sud ovog ljutitoga kneza.
Montecchi i vi, stari Capuletti.
Već treći put je razdor građanski
Iz vaših zračnih riječi⁷ nastao
I smeo mir u našim ulicama,
A veronski su drevni građani
Odbacili svoj ures dostojanstva,
Te stare ruke mašu kopljem starim,
Od rđe mira izjedenim, pa se
Upletoše u vašu mržnju, koja
Sve izjeda. Al ako još jednom
Uznemirite naše ulice,
Za narušenje mira platit ćete
Životom svojim. A za ovaj put
- Svi drugi neka sad se razidu -
Vi Capuletti poći ćete sa mnom,
A vi Montecchi sutra poslije podne
U Villafrancu⁸ k nama dođite,
U naše javno sudište, da tamo
U svemu svoje naloge vam damo
Još jednom u kraj, kom! je glava mila!

(Odu svi osim Montecchija, gospođe Montecchi i Benvoglija)

⁶ Kaliti = hladiti.

⁷ Riječi su zrak.

⁸ Villafranca (u originalu Free-town) je gradić blizu Verone, poznat iz ratova između Italije i Austrije.

Montecchi. Pa tko je opet zavrtao kavgu?

Govori, rođe - jesi li od početka
Već ovdje bio?

Benvoglio. Kad sam pristigao,

Zatekoh slugu vašeg protivnika,
Gdje s vašima se ljuto pobiše.
Ja trgoh, da ih rastavim - al uto
Tibaldo bijesni s golim stiže mačem
I puneći mi uši izazivom
Nad glavom svojom vitlao je njime
I sjeko zrak, al on je neranjen
Za porugu mu samo cičao.
I dok smo tako bili se i boli,
Sve veći broj boraca prilažao
Na obje strane, dok se nije knez
Pojavio i sve ih rastavio.

Gospođa Montecchi. A naš Romeo? Uprav mi je milo,
Što njega u tom boju nije bilo.

Benvoglio. Sat prije nego sunce se božansko

Pomolilo kroz prozor zlaćani
Na istoku, izađoh nešto sjetan
U šetnju - i u gaju javorovu,
Što od grada se stere k zapadu,
U rani čas taj nađoh vašeg sina,
Gdje šeće, te koračih prema njemu,
Al on me spazi pa se ukrade
U guštaru. Razumio sam dobro,
Da jednake smo čudi. I ja htjedoh
Da nađem kraj, gdje nema mnogo svijeta,
Jer sâm sam sebi bio previše,
Te tako pođoh putem svojih želja
I nisam htio slijedit njegove,
Već rado se uklonih onome,
Što rado je od mene pobjegao.

Montecchi. Već mnogo put ga zorom vidješe,

Gdje hladana se rosa jutarnja
Umnožava od suza njegovih,
A uzdisaji teški njegovi
Gomilaju sve gušće oblake⁹ -
Al tek što sunce, glasnik radosti,
Na dalekome istoku povuče
Sjenovit zastor s kreveta Aurore,
Moj mračni sin se domu svom ukrade
Od svjetlosti te sâm se u sobu

⁹ U ovoj i u drugim Šekspirovim dramama nalazimo češće misao, da se iz čovječjih uzdah izvijaju pare, od kojih kao da nastaju oblaci ili magle (tako i u 3. prizoru II. čina).

William Shakespeare: Romeo i Julija

Zaključa i zatvoriv prozore
Odagna lijepu svjetlost bijelog danka
I umjetnu si neku pravi noć.
Tek dobar nauk može njega vodit
Il crna kob će odatle se rodit.

Benvoglio. A znate l' razlog, plemeniti striče?

Montecchi. Ne - i ne mogu od njega da ga doznam.

Benvoglio. A jeste li salijetali ga živo?

Montecchi. Da, a i mnogi prijatelji moji,
Al on je sâm svom srcu pouzdanik,
Te sam je sebi - ne ću reći iskren,
Već nekako tajnovit, zatvoren
I tako skrovit istraživanju
Ko pupoljak, što zli ga crv izgrize
Još prije nego razvit može zrâku
Milinu svojih listića i prije
No suncu svoje čari posveti.
Izliječio bih rado bol mu tu,
Baš ko što rado doznao bih nju.

Benvoglio. Al evo njega. Sklonite se sad,

A ja ću gledat, da mu doznam jad.

Montecchi. Da, ostani i namjera ti tvoja
Za rukom pošla. - Hajdmo, ženo moja.

(Montecchi i gospođa Montecchi odu)

(Uđe Romeo)

Benvoglio. Dobro jutro!

Romeo. Zar dan je tako mlad?

Benvoglio. Da, devet sati.

Romeo. Dug je čas uz jad!

Je l' ono bio otac moj, što s takvom
Brzinom ode?

Benvoglio. Jest. A kakav bol
Produžuje Romeu časove?

Romeo. Jer nema, što bi kratit mu ih moglo.

Benvoglio. Zar zaljubljen si?

Romeo. Nemam -

Benvoglio. Ljubavi?

Romeo. Ne - prijazni u one, koju ljubim.

Benvoglio. O zašto ljubav, likom tako mila,
U kušnji tako kruta je i tvrda?

Romeo. O zašto ljubav, što je, kažu, slijepa,
Bez očiju se plijena svog dočepa?
Gdje ćemo ručat? - Jao, kakav bješe
Tu okršaj? Al nemoj mi kazivat,
Jer sve već znam. O mržnji tu se radi,
Al više još o ljubavi - da, da!
O ljupka mržnjo, mrka ljubavi!
O sve na svijetu, stvoreno iz ništa!
Lakoće teška, zbiljska utvaro!
O ružna zbrko stvari divotnih!
O svijetli dime, perje olovno!
O hladna vatro, zdravlje bolesno!
Sveđ budni sanče - sve to jest i nije,¹⁰
A takva i moja ljubav ti je.
Ne smiješ li se?

Benvoglio. Ne, jer volim plakat.

Romeo. A zašto, dušo?

Benvoglio. Jer ti duša strada.

Romeo. I prijatelj kadikad bol nama zada.
I samo teško pati srce moje,
A ti još tiskaš na nj i jade svoje,
Te ljubav tvoja, što se tako trudi,
Još veći jad u mojoj duši budi.
Tek dim je ljubav, što isparuje se
Iz uzdisaja, a kad razide se,
Zaljubljeniku vatrom oči gore.
Kad ljubav pati, ona je ko more,
Što ljubavničkim suzama se hrani,¹¹
I što je jošte? Pitoma divljina,
Gorčina ljuta, preslatka milina.
Sad zbogom, rode.

Benvoglio. Ja te želim slijedit,
Jer teško ćeš me inače uvrijedit.

Romeo. Pa pred tobom ne stoji tu Romeo -
Ja ne znam ni sâm, kuda on se djeo.

Benvoglio. Al ozbiljno mi reci, koju ljubiš?

Romeo. Zar namrgođen da ti kažem to?

Benvoglio. Što? Namrgođen? Ne, već ozbiljno
Da kažeš, tko je.

Romeo. Reci bolesniku.
Nek ozbiljno se lati oporuke -

¹⁰ Takvih antiteza ima više u ovoj drami (vidi odmah niže: "Pitoma divljina..." itd.).

¹¹ I u originalu stoji ovako jedan stih bez rime. Bit će da je jedan stih ispao.

Još teže ćeš mu time zadat muke.
Al ozbiljno ti velim - ljubim ženu.

Benvoglio. Pogodio sam držeci, da ljubiš.

Romeo. Baš valjan strijelac.¹² Ali je i krasna!

Benvoglio. I nije teško krasan cilj pogodit.

Romeo. Ej, promašit ćeš. Nju Kupido nije
Pogodit kadar. Ko Diana ti je
Čistoćom divnom oružana cijela,
Te ne plaši se slabih dječjih strijela¹³
Odolijeva i buri slatkih riječi
I žarkoj vatri oka plamenog
I zlatu, koje sveca zavodi.
Ljepotom ti je bogata, a ipak
Siromašna, jer sve će blago njeno,
Kad umre, s njome biti sahranjeno.

Benvoglio. Na vječitu se zaklela čistoću?

Romeo. Al rasipna je uza svu tvrdoću,
Jer kad ljepotu svoju tako kvvari,
Budućnost svu će lišit njenih čari.¹⁴
I prelijepa i premudra je, znaj,
Te moreć mene teče božji raj -
I kune se, da nikad ljubiti ne će,
A taj me zavjet živa u grob meće.

Benvoglio. Čuj savjet moj i ne misli već na nju.

Romeo. Nauči me, da više ne mislim.

Benvoglio. Slobodu daj svom oku – promatraj
I ostale krasote.

Romeo. Tako ću
Još više mislit o divoti njenoj.
I sretne krinke, što cjelivaju
Ljepotičino čelo, kazuju nam
Crninom svojom, da ljepotu kriju.
I čovjek, što oslijepi, ne može
Dragocjeno zaboraviti blago
Svog izgubljenog vida očinjeg.
Da pokažeš mi ženu bezmjerne
Ljepote - što je meni ta ljepota
No papir, gdjeno čitat mogu, što
Nadvisuje tu bezmjernu krasotu.
Sad zbogom - slaba nauka je ta.

Benvoglio. Dok ne primiš je, tvoj sam dužnik ja.

¹² Valjan je strijelac zato, jer je pogodio. Ta se igra riječima dalje nastavlja.

¹³ To su strijele malog Kupida (boga ljubavi, Amora).

¹⁴ Umrijet će naime bez potomstva, kad je tako kreposna.

(Odu)

DRUGI PRIZOR

Ulica

(Uđu Capuletti, Paris i sluga)

Capuletti. Montecchi vam je istom kaznom vezan
Ko i ja, a za starce, kakvi mi smo,
Ja držim, nije teško čuvat mir.

Paris. Obojica ste časni i poštteni
I šteta, što ste tako dugo već
U omrazi. Al sad, gospodine,
Što velite o mojoj prosidbi?

Capuletti. Ponovit moram, što već prije rekoh,
Da kći mi je u svijetu tuđinka -
Četrnaestu navršila još nije
I do dva ćemo ljeta pričekati,
Da uzmognemo nevjestom je zvati.

Paris. I mlade već su sretne majke bile.

Capuletti. Al same sebi time su naudile.
Sve druge nade proguta mi zemlja¹⁵
I jedina je ona nade puna,
Da sve imanje moje će naslijedit.
Salijećite je, mili Parise,
I pokušajte njeno srce steći,
A ja vam ne ću pristanak odreći,
Jer moja volja sudara se s njenom
I koga htjedne, tome bit će ženom.
Večeras je u mojoj kuću slava
I mnogo dičnih pozvao sam glava,
A u tom kolu dragom vi ste jedan,
Što više mi je nego brojem vrijedan.
U mome ćete domu ubogome
Zemaljskih zvijezda gledat jato bajno,

¹⁵ To će značiti, da je Capuletti imao više djece, ali su mu pomrla.

Da tamno nebo od njih biva sjajno -
I posred svježih ženskih pupoljaka
Veselja ćete naći svakojaka,
Što mladosti su iza zime sjetne
Uživanje u majske dane cvjetne -
Pa gledajte ih sve i promatrajte
I ponajljepšoj svoje srce dajte.
I kćerku tamo naći ćete moju,
Što vrijednošću je jedna tek na broju.
Sad hajdmo. - Momče, evo, popis to je,
Gdje mnoga lica napisana stoje.
Po lijepoj mi Veroni sad poteci,
Iznađi mi ih pa im onda reci,
Nek dođu svi večeras u moj dom,
Gdje čekam ih sa srdačnošću svom.

(Capuletti i Paris odu)

Sluga.¹⁶ Iznađi one, čija imena stoje ovdje napisana! Stoji pisano, neka se postolar drži svoga rifa, a krojač svoga kalupa, ribar svoga kista, a slikar svoje mreže - ali ja sam poslan, da iznađem lica, kojih su imena ovdje napisana, a ne mogu da iznađem, koja je to imena ovdje napisalo ono lice, koje je ovo napisalo. Treba da potražim učena čovjeka. Gle, u dobri čas!

(Uđu Benvoglio i Romeo)

Benvoglio. Od jedne vatre drugi plam se gasi,
Od jedne patnje druge gube moć -
Vrtoglav budi, to će da te spasi,
Od novog jada stari bol će proć'.
U svoje oči novi otrov saspi
I starom jedu snaga će da zaspi.

Romeo. Pa za to bit će sjajan bokvin list.¹⁷

Benvoglio. Za koju svrhu?

Romeo. Kad se slomi gnjat.

Benvoglio. Pa ti si lud, Romeo!

Romeo. Nisam lud.

Al jače sapet nego mahnitac,
Utamničen i gladu izmoren
I šiban, mučen i - dobar dan, momče!

¹⁶ Uloge Capulettijevih slugu, koji nisu imenima označeni, mogu glumiti Samson, Grgur i Petar.

¹⁷ Bokvino lišće (bokva ili bokvica = Plantago) stavljalo se na rane. Što Romeo veli, da će bokvin list biti dobar, kad se slomi gnjat, mišljeno je jamačno ironički.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Sluga. Bog vam dao dobar dan. Molim vas, gospodine, umijete li vi čitati?

Romeo. Da, svoju kob u svojoj nevolji.

Sluga. To ste možda naučili bez knjiga - ali molim vas, umijete li čitati sve, što vidite?

Romeo. Da, ako slova poznajem i jezik.

Sluga. Vi govorite čestito. Ostajte zdravo!¹⁸

Romeo. Stani momče - umijem čitati.

(Čita)

"Sinjor Martino s kćerima i ženom
I grof Anselmo s krasnom svojom sestrom,
Udovica Vitruvijeva mlada,
Sinjor Placenzio s lijepim nećakama,
Mercuzio¹⁹ i brat mu Valentino,
Stric Capuletti s kćerima i ženom,
Sinovica mi lijepa Rosalina,
Sinjor Valenzio, rođak mi Tibaldo
I Lucio i živahna Elena."

(Vrati papir služi)

Baš lijepo društvo! Kuda ima doći?

Sluga. Gore.

Romeo. Kuda?

Sluga. Na večeru - u našu kuću.

Romeo. U čiju kuću?

Sluga. U kuću moga gospodara.

Romeo. Da, to sam prije mogo već da pitam.

Sluga. A sad ću vam reći i bez pitanja. Moj je gospodar veliki i bogati Capuletti, pa ako niste iz Montecchijeve kuće, molim vas, da dođete i ispraznite koju čašu vina. Ostajte zbogom!

(Ode)

Benvoglio. Na slavi, što je sprema Capuletti,
I Rosalina večeras će lijepa,
Što ti je tako ljubiš, s drugim svim

¹⁸ Sluga drži Romea za šaljivca, od kojega ne može da dobije pametan odgovor, pa hoće da ga ostavi.

¹⁹ Kako se vidi, Mercuzio je pozvan na zabavu u Capulettijev dom, premda prijateljuje i s Romeom. On je knežev rođak te je prijatelj jednoj i drugoj porodici, ali mu je Montecchijeva milija.

Ljepoticama sjajnim veronskim -
Al hajdmo i mi pa ćeš zdravim okom
Isporediti njeno lice s drugim,
Što ja ga znam - i vjerovat ćeš tada,
Da vrana je golubica ti mlada.²⁰

Romeo. O ako ikad pobožne mi ove
I vjerne oči takvu laž izreku,
Nek mjesto suza ronim plamenove,
Da svijetle te krivovjerce²¹ ispeku.
Ni sunce božje, koje vidi sve,
Od iskona joj ravne ne vidje.

Benvoglio. Ph! Ona ti se zato lijepa čini,
Jer druge nije bilo u blizini.
Na oba oka vagao si nju -
Al postavi na lijepu vagu tu
Uz ljubav svoju jošte jednu samo,
Što ja ću ti pokazati je tamo,
I jedva ćeš obazreti se tada
Na onu, što je najljepša ti sada.

Romeo. Pa hajdmo - ali ne, da to doživim,
Već jedino da svom se zlatu divim!

(Odu)

TREĆI PRIZOR

Soba u Capulettijevoj kući

(Uđu gospođa Capuletti i dojlja)

Gospođa Capuletti. Čuj, gdje je kći mi, dojko?
Zovni je.

Dojlja. Ej tako meni djevičanstva moga
Od dvanaest ljeta, već sam pozvala je. -
Hej, janje moje! Hej, golubice! -
Moj Bože! Gdje je čedo? - Julija!

²⁰ Kontrast između golubice i vrane nalazimo često u Šekspira. Vidi i u 5. prizoru ovog čina.

²¹ Krivovjerci su oči, koje bi mogle povjerovati, da je golubica vrana.

(Uđe Julija)

Julija. Tko zove? Što je?

Dojilja. Vaša majka.

Julija. Tu sam.

Što zahtijevate, majko?

Gospođa Capuletti. Evo što je -

Otiđi na čas, dojko - moramo
Govorit same - ne, povrati se,
Jer sad se sjetih, i ti moraš čuti
Naš razgovor. Ta moja kćerka je
Odrasla već.

Dojilja. Ni ciglog časa nema

U njezinu životu, vjere mi,
Da ja ga ne bih znala.

Gospođa Capuletti. Bit će joj

Četrnaest ljeta.

Dojilja. Tako meni mojih

Četrnaest zuba - ali nažalost
Imadem samo četiri - još nije
Navršila četrnaest. Koliko je
Do Petrovdana²² još?

Gospođa Capuletti. Četrnaest dana

Il nešto više.

Dojilja. Nešto ili ništa -

Pred Petrov dan će bit joj upravo
Četrnaest ljeta. Ona i Suzana
- Počivala u miru božjemu! -
U isto su se vrijeme rodile.
Suzana bješe za me predobra,
Te Bog je uze - ali, kako rekoh,
Četrnaest bit će baš pred Petrov dan,
Da, hoće, duše mi - ja pamtim dobro.
Od potresa je sad jedanaest ljeta,
A na taj dan sam baš je - nikad neću
Zaboravit - od prsi odbila.
Natrlijala sam dojke pelinom
I sjedila sam na suncu pod zidom
Golubinjaka - vi ste onda bili
S gospodinom u Mantovi - da, da,
U mene vam je bistro pamćenje -
Al, kako rekoh, kad je ludica

²² U originalu Lammas-tide, što znači l. kolovoza (Petar u okovima).

Na bradavici pelin okusila
I osjetila gorko, planula je
I napala dojku. Treskac! jeknu
Golubinjak, a meni ne trebaše
Ni reći, mislim, da se pokupim.
Otada je jedanaest godina -
I onda je već sama stajala,
Da, krsta mi, i trčala je već
I gambala - razbila je čelo
Dan prije toga, a moj muž je bio
Veseljak - Bog mu dao duši lako -
I podigo je malu pa joj reko:
"Da, sad na lice padaš, al kad budeš
Pametnija, na leđa padat ćeš -
Je l' Julkice?" A na to, Gospe mi,
Nevaljalica slatka presta plakat
I reče: "da!" E, takve su vam šale!
Da živim tisuć ljeta, nikad ne bih
Zaboravila, vjere mi. On reče:
"Je l' Julkice?" a mala ludica je
Umučala i rekla njemu: "da!"

Gospođa Capuletti. Već dosta je - zašuti, molim te.

Dojilja. Da, gospo, al se moram smijati,
Kad pomislim, da prestala je plakat
I rekla: "da!" a imala je, znate,
Na čelu kvrgu - bome, veliku
Ko pjetlićevo jaje. Ljuto se
Povrijedila i plakala je gorko.
"Da" - reče muž moj - "sad na lice padaš,
A kad odrasteš, padat ćeš na leđa -
Je l' Julkice?" a ona umuknu
I reče: "da!"

Julija. Ušuti i ti, molim te.

Dojilja. Dopršila sam. Najljepše si bila
Djetence, što sam igda dojila ga,
I htjela bih ti udaju doživjet -
Da, to još samo želim.

Gospođa Capuletti. Udaju!
Baš o tome sam htjela ja govorit.
A kako misliš ti o udaji?
Govori, kćerko Julija.

Julija. Još nisam
Ni snivala o takvoj časti.

Dojilja. Časti!
Da nisam bila jedina ti dojka,

Ej, rekla bih, da sisala si mudrost
Iz prsiju.

Gospođa Capuletti. Al sada razmisli
O udaji. I mlađe su od tebe
I poštovane gospe u Veroni
Već bile majke. Po računu mom
I ja sam tebi majkom postala
U dobi, gdje si ti još djevojka.
Da budem kratka - vrli Paris te
Za ženu prosi.

Dojilja. Junak, gospođice!
Da, gospođice, takav junak, da mu
Na cijelom svijetu - junak ko od voska.²³

Gospođa Capuletti. Verona nema ljeti takva cvijeta.

Dojilja. Da, cvijet je on - dabome, pravi cvijet.

Gospođa Capuletti. Što veliš? Bi l' ga mogla ljubiti?
Na zabavi ćeš vidjet ga večeras,
Pa čitaj knjigu Parisova lica
I nađi slast, što pero je ljepote
Napisa u njoj. Nagledaj se sklada,
U crtama što njegovima vlada,
A čega nema lijepa knjiga ta,
U očima mu napisano sja.
A da se knjizi toj skupocjenoj
Uljepša vid, i vez još treba njoj,²⁴
Jer ponos je za lijepu sadržinu,
Kad ima još i spoljašnju milinu,
I svatko knjizi veću cijenu daje,
Kad zlatna riječ pod zlatnom kopčom sjaje,
I ti ćeš uza nj sretna bit u svemu
I ne ćeš manja postati po njemu.

Dojilja. Ne manja, nego veća! Žena raste
Od svoga muža.

Gospođa Capuletti. Reci ukratko,
Da l' mogla bi zavoljeti ga tako?

Julija. Pa gledat ću da zavolim ga, ako
Od gledanja se ljubav može rodit -
Al u tome će tvoj me nauk vodit,
I ne ću dalje puštat oči svoje,
No privoljenje dopušta im tvoje.

²³ To znači: lijep kao kip od voska.

²⁴ Iza ovih riječi stoji u originalu: The fish lives in the sea (riba živi u moru). Te su riječi kojekako tumačene. Neki misle, da je o ribi zato ovdje govor, što se i riblja koža upotrebljavala za vezanje knjiga, i da te riječi znače: Riba, koja ima dati kožu, da se njome uveže knjiga, nije još uhvaćena, tj. Paris još nije osvojio Juliju. U ovom su prevodu te riječi izostavljene.

(Uđe sluga)

Sluga. Gospo, gosti su došli, večera je na stolu, vas zovu, za gospođicu pitaju, dojlju psuju u komori²⁵ - sve to vrlo živo i oštro. Ja moram onamo, da dvorim - molim vas, požurite se.

Gospođa Capuletti. Da, doći ćemo.

(Sluga ode)

Hajdmo, Julija,
Jer grofu si već teško željkovana.

Dojlja. Za sretne noći iza sretnih dana.

(Odu)

ČETVRTI PRIZOR

Ulica

(Uđu Romeo, Mercuzio i Benvoglio s nekoliko krabulja, bakljonoše i drugi)

Romeo. Zar govorom da tim se ispričamo²⁶
Il ući ćemo i bez isprike?

Benvoglio. Opširnosti su takve zastarjele.
Mi ne ćemo Kupida slijepog s trakom
I šarenijem lukom tatarskim,²⁷
Što plaši gospe kao strašilo,
I ne treba za ulazak nam prolog,

²⁵ Psuju je zato, što ne dolazi da pomogne.

²⁶ Oni, koji nisu bili pozvani na zabavu (dakako u Engleskoj, jer Šekspir ima uvijek pred očima engleske običaje), pokrili bi lica krinkama i onda, ušavši u kuću, ili sami ili po posebnom glasniku ispričali svoj smioni dolazak posebnim (često i opširnim) govorom, u kojem bi slavili ljepotu gospođa ili ljubežljivost domaćina.

²⁷ Tatarski lukovi bili su oblikom nalik na rimske lukove. Uzima se da je Kupido imao rimski luk i taj se onda podrugljivo nazivlje tatarskim za razliku od engleskoga, koji je imao oblik kružnog isječka.

Izrečen slabim glasom po šaptaču,
Već nek nas mjere kakvom hoće mjerom,
A mi ćemo po mjeri jedan ples
Proplesati pa onda otići.

Romeo. Ja nisam za ples. Podajte mi baklju,
Jer mračan sam, te svjetlosti mi treba.

Mercuzio. Ne, moraš plesat, mili moj Romeo.

Romeo. Ne, vjeruj mi, ne mogu. Vama su
I srca laka ko i cipele,
A moje vam je kao olovo
Te sve me k zemlji tlači - jedva se
I mičem.

Mercuzio. Ti si zaljubljen pa nek ti
Kupido svoja krila posudi,
Da na njima se vineš u visine.

Romeo. Ne - odveć teško njegova me strijela
Pogodila - ne mogu da se vinem
Na njegovijem lakim krilima -
I odviše sam bolom okovan -
Ne mogu da se od njega otkinem,
A ljubav mi je težak teret - pod njim
Sav propadam.

Mercuzio. Da u nju propadneš,
Otpretiti moraš i ti nju,
Za nježnu stvar to pretežak je tlak.

Romeo. Što - ljubav nježna? Kruta je i tvrda
I nemila i bode kao trn.

Mercuzio. Pa budi i ti krut spram ljubavi,
I ako bode, bodi i ti nj u,
Da oboriš je. - Amo kutiju,²⁸
Da u nju svoje lice sakrijem!
Za krinku krinku.

(Stavi krinku)

Ako pomno oko
Rugobu ipak spazi, ovo lice
Rumenit će se za me.

Benvoglio. Hajdmo sad
Pa pokucajmo i uniđimo
I svak nek svoje noge pripravi.

²⁸ Kutija je ovdje krinka.

Romeo. A meni zublju! Obijestan veseljak
Nek petom šaklje rogoz²⁹ bešćutni,
Jer za me vrijedi pradjedovska riječ -
Svjećonoša ću bit i gledati.³⁰
Još nije bilo ljepše zabave,
Al mene nešto guši.

Mercuzio. Guši te,
Jer daviš se u glibu ljubavi
- Da oprostiš - al mi ćemo te, znaj,
Izvući iz tog gliba. Hajdmo sad,
Jer danju svjetlost palimo.

Romeo. Ma ne -

Mercuzio. Ja mislim, zato što smo tako spori,
Jer to je ko da obdan svjetlost gori.
Razumij me - jer mudra misao
U lošoj riječi gubi smisao.

Romeo. A mi smo amo došli misleć dobro,
Al nije mudro bilo.

Mercuzio. Zašto, pobro?

Romeo. Jer sanjao sam -

Mercuzio. I ja.

Romeo. Kakav, kaži,
Tvoj bješe san?

Mercuzio. Da sni su same laži.

Romeo. Kad ležeć sanjaš istinite stvari.

Mercuzio. Ha - sada vidim, da u svoje čari
Zaplela je i tebe vila Mab.³¹
U carstvu bila babica³² je ona
I nije likom veća od ahata³³
Na kažiprstu gradskog vijećnika,
A sićušni je vuku konjići
Po nosovima ljudi zaspalih.
Od paukovih nogu su joj žbice,
A krović je od skakavčevih krila,
Od mjesečevih vlažnih zraka uzde,

²⁹ Dok se još nisu upotrebljavali sagovi, posipali bi podove rogozom ili sitom (vidi Ukročena goropadnica, IV, I).

³⁰ Onome, tko je besposlen stajao, govorilo se obično, da drži svijeću (to je ta "pradjedovska" riječ).

³¹ Mab (izgovara se u engleskom s kratkim akcentom) vilinska je kraljica. Ime je valjda keltskog podrijetla, a nije deminutiv od Mabel (Amabel), kako su neki mislili. Ovdje joj se daju atributi mòre (nightmare).

³² Babica je zato, što noću krade novorođenu djecu.

³³ Ahat je kamen u prstenu (možda ovdje imamo za misliti malu figuricu, koja je u kamenu izrezana).

A hamovi od paučine tanke,
Bičalje od kosti cvrčkove,
A bič je vlakno. Mali je komarac
Kočijaš njen u platnu sivome,
Neznatniji od malog crvića,
Što djevojci ga lijenoj izvade
Iz prstiju,³⁴ a njena su kolica³⁵
Načinili od praznog lješnjaka
Starina crv il stolar vjeverica,
Od iskona vilinski kolâri.
U takvoj dici juri svaku noć
Po mozgovima ljubavnika, koji
O milovanju onda snivaju,
I udvorici preko koljena,
Te odmah sanja o udvornosti,
I advokatu preko prstiju,
Te u san mu honorar dolazi,
Po usnicama lijepim gospama,
Te sanjaju o cjelovima slatkim
- Al Mab ih često muči prištićima,
Jer dah su pokvarili slatkiši.
Po nosu kadgod juri dvoraninu
I onda u snu molbe njuši on,
Kadikad ona škaklje župnika
Po nosu u snu repom prasećim,
Što negdje ga za lukno dobio,
Te on o boljoj sanja prebendi.
Vojniku kadšto pojuri po vratu,
Te dušmanske on siječe vratove,
O mačevima sanja španjolskim,
O prodorima, smrtnim zasjedama
I napija iz punih vrčeva,
A onda mu u ušima zabubnja,
Te on se od sna trgne uplašen
Pa onda dvije-tri kletve izmoli
I opet zaspi. To je ona Mab,
Što noću mrsi grive konjima³⁶
I vilinje što plete čvorove
U nečistu i uprljanu kosu,

³⁴ Da se mlade djevojke potaknu na rad, govorilo bi im se, da se lijenim i besposlenim djevojkama ispod nokata na ruci legu crvići.

³⁵ Čudo je, što se ovdje najprije spominju dijelovi kolica (krović, žbice), i oprema (uzde, hamovi, bičalje, bič) pa konji i kočijaš, a onda tek sama kolica.

³⁶ Vladalo je praznovjerje, da neki zlobni dusi noću dolaze u konjušnice sa zapaljenim svijećama, iz kojih onda kaplje vosak u konjsku grivu i mrsi je na veliku muku konjima i njihovim gospodarima.

Što razmršena sluti na zlu kob,³⁷ -
To vještica je, koja djevice
Pritiskuje, na leđima kad leže,
Te one uče teret nositi,
Da budu poslije vrijedne ženice.
Da, to je ona -

Romeo. Umukni Mercuzio!

Sve to je ništa, o čem govoriš.

Mercuzio. Dakako, jer o snima govorim,
Što djeca su baš besposlenog mozga
I porod samo tašte utvare,
A njena građa tanka je ko zrak,
Nestalnija od vjetra, kojino
Sad gladi ledna njedra Sjeveru,
A onda ljutit odande zahuči
I rosnom Jugu lice okrene.

Benvoglio. Al vjetar taj, o kojem govoriš,
Sad nas, gle, iz nas samih izgoni -
Jer zakasnismo, večera je prošla.

Romeo. Ne - prerano smo stigli, bojim se,
Jer moja duša sluti neku kob,
Što sad još stoji među zvijezdama,
Al početak će svoj gorki, strašni tijek
Večeras još na ovoj zabavi
I jednom kaznom smrti prerane
Završiti put života morskoga,
Što zatvoren je tu u prsima.
Al onaj, koji ima krmilo
Života mog, nek vodi jedro moje.
A sada hajdmo, braćo vesela!

Benvoglio. Udri, bubnju!

(Odu)

³⁷ Vjerovalo se, da vile noću pletu čvorove u kosi.

PETI PRIZOR

Dvorana u Capulettijevoj kući

(Svirači čekaju. Uđu sluge)

Prvi sluga. Gdje je Popara, da nam ne pomaže rasprijeti? Ta on je pravi zdjelonoša i tari-zdjela.

Drugi sluga. Ako dobro vladanje ima da bude u rukama jednoga ili dvojice ljudi, pa još u neopranim, zlo i naopako!

Prvi sluga. Maknimo rasklopne stolice, uklonimo ormar za suđe, pripazimo na srebrni pribor. - Spremi mi, brajko, komad marcipana i, ako sam ti drag, reci vrataru, neka pusti unutra Katu Brusovu i Lenku.³⁸ - Antune! Poparo!

(Uđu još neki sluge)

Treći sluga. Evo me, momče.

Prvi sluga. U velikoj vas sobi ištu, traže, zovu i pitaju za vas.

Treći sluga. Pa, ne možemo biti i ovdje i tamo. - Veselo, braćo, živo i žustro i blago onome, tko najdulje poživiti!

(Sluge odu)

(Uđu Capuletti, njegov rođak, Tibaldo, Romeo, Benvoglio, Mercuzio, gospođa Capuletti, Julija, dojilja i drugi)

Capuletti. A - dobro došli, draga gospodo!

Jer gospođice, koje ne pate
Od žuljeva na nožnim prstima,
Zaplesati su željne s vama. - Ej,
Da vidim sada, drage gospođe,
Da l' koja će se nećkati da pleše,
Jer koja god se bude ščinjala,
Zacijelo ima žulj. Ha! Jesam li
U živac? - Dobro došli, gospodo!
I ja sam nekad krinku nosio
I šaptao sam lijepim gospođama
U uho riječi, njima ugodne,
Al to je prošlo, prošlo, prošlo je!
Da, dobro došli! - Svirajte, svirači! -

³⁸ Kata i Lenka su valjda neke djevojke, s kojima se sluga misli zabavljati.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Ej, u kraj, u kraj! - Mjesta! - Nožice,
Zaplešite!

(Glazba i ples)

Hej, više svjetlosti!

(Slugama)

Rasklop'te, momci, stolove i vatru
Ugasite, jer pretopla je soba. -
U dobri čas ta nenadana radost! -
De sjedni, sjedni, dragi rođače,
Uminuli su dani našeg plesa -
Al koliko je, što smo ti i ja
Na maskerati bili?

Capulettijev rođak. Gospe mi,
Do triest ljeta.

Capuletti. Nije, čovječe,
Toliko. Od Lučencijeve svadbe
- Pa bili kad mu drago Duhovi -
Imade neko dvaest i pet ljeta,
A onda smo još krinke nosili:

Capulettijev rođak. O - više, više! Stariji mu sin
Imade triest ljeta, dragi moj.

Capuletti. Koješta! Dvije su istom godine,
Što bio mu je sin pod štitništvom.

Romeo (sluzi iz pratnje). Čuj - koja li je ono gospodica,
Što krasi ruku onom vitezu?

Sluga. Ja ne znam, gospodaru.

Romeo. Zublja sama
Nek od nje uči sjati. Djeva ta
Na crnom plaštu mrkle noći sja
Ko alem kam na uhu crne žene -
I nije vrijedan svijet krasote njene.
Uz druge djeve kao snježna, čista
Golubica u jatvu vrana blista.
Kad ples se svrši, ja ću je potražiti
I uz nju blagu divlju ćud razblažiti.
Sad vidim, da je to mi prva ljubav,
Jer ne vidjeh još cvijetak tako ubav.

Tibaldo. Po glasu bit će neki to Montecchi!

(Sluzi)

Moj rapir, momče! - Što, zar smije hulja
Da dolazi pod licem luđačkim³⁹
I da se ruga našoj zabavi?
Da ubijem ga, plemena mi mog,
Zacijelo ne bi kaznio me bog!

Capuletti. Ej, zašto tako bjesniš, rode moj?

Tibaldo. Montecchi tu je, striče, dušman tvoj!
Tek zato dođe to čeljade mrsko,
Da našoj slavi naruga se drsko.

Capuletti. Romeo mladi?

Tibaldo. Nitković Romeo!

Capuletti. Umiri se i ne diraj ga, rode,
Jer vlada se ko uljudan kavalir.
Verona njime upravo se diči,
Da krepostan i uzoran je mladić,
I ne bih htio ni za čitav grad
Uvrijediti ga tu u svojoj kući.
Primiri se, ne osvrći se na nj -
To želim ja, i ako moju volju
Poštivat misliš, skini mrštine
I gledaj lijepo, jer na zabavi
Ne dolikuju mrki pogledi.

Tibaldo. Al dolikuju, kad je rđa gost.
Ne trpim ga -

Capuletti. Al treba da ga trpiš!
Da, treba, momče, velim. Gle ti njega!
Da l' ja sam tu gospodar ili ti?
Ne trpiš ga! Pomozi meni, bože!
Med gostima bi kavgu zametnuo
I graju digo! Gle junačine!

Tibaldo. Sramota nam je, striče!

Capuletti. Idi, idi -
Bezobrazan si! Zaista - sramota?
Al tu bi glupost mogo požaliti!
Ja znadem, što ću. Ti se smiješ meni
Protiviti? Da, da, i vrijeme je -
Da, mili moji.⁴⁰ - Baš si napržica!
Umiri se il -. Više svjetlosti! -
- Il ja ću te umirit. Stidi se! -
Veselite se, braćo!

³⁹ Luđačko lice je krinka.

⁴⁰ Capuletti govori čas Tibaldu, čas gostima.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Tibaldo. Idem, idem, ali
Silovit mir i miran bijes me more,
Žestoko se u mome srcu bore.
I hinjena će sladost se pretvorit
U gorku žuč i skoro na nj se sorit!

(Ode)

Romeo (priđe Juliji). O - ako mi je ruka tako zla,
Te skvrni tvojoj svetačku milinu,
Nek moje usne, poklonika dva,
Taj grešni dodir cjelovima skinu.

Julija. Ne, pokloniče, vaša ruka nije
Ni zla ni grešna, nego pobožna je.
Poklonik svecu ruku dirat smije
I takav dodir mjesto cjelova je.

Romeo. Al obadva i usnice imadu.

Julija. Poklonik zato, da se mole smjerno.

Romeo. I mole tvoje, da im dodir dadu
Il past u očaj srce će mi vjerno.

Julija. E - sveca može molitva da dira,
Al on iz svoga ne miče se mira.

Romeo. Nek ne miču se, dakle, ruke tvoje,
Dok ne uzmem, što mole usne moje.

(poljubi je)⁴¹

Sa usana mi sada grijeha nesta.

Julija. Na mojim ga, dakle, ostaviste.

Romeo. Ah, prestadak je - vrati mi ga smjesta.

(poljubi je opet)

Julija. U poljupcima vrlo učeni ste.

Dojilja. E, gospođice, vaša majka želi
Govorit s vama.

Romeo. Tko je njena majka?

Dojilja. Što? Njena majka, mladi viteže?
U ovoj kući gospodarica je
I dobra gospa, mudra, kreposna -
A njenu kćerku, s kojom sada ste

⁴¹ U Šekspirovo doba nije bilo zazorno takvo javno cjelivanje djevojke.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Govorili, baš ja sam dojila -
I velim vam tko goder šćapi nju,
Golemo blago s njom će dobiti.

Romeo. Ah - Capuletti! Sav svoj život - jao!
U zalog svom sam dušmaninu dao!

Benvoglio. Na vršku već je radost. Hajdmo sad!

Romeo. Da - a još više, bojim se, moj jad!

Capuletti. Ta nemojte se spremat gospodo,
Na odlazak, jer još vas čekaju
I poslastice neke uboge. -
E, kad je tako,⁴² onda hvala svima
I laku noć vam, dična gospodo. -
Hej, zublje! - Naprijed, pa u postelju
Jer bome već je kasno - poći ću
Na počinak.

(Odlaze svi osim Julije i dojlje)

Julija. Čuj, dojko, koji je
Gospodin ono?

Dojlja. Sin i nasljednik
Tiberija je staroga.

Julija. A onaj,
Što sad na vrata izlazi?

Dojlja. E, bit će
Petruccio mladi.

Julija. Ali onaj, što
Za njime ide, koji nije htio
Da pleše?

Dojlja. Ne znam.

Julija. Idi, pitaj ga
Za ime.

(za se)

Ako ženu ima već,
Moj krevet bračni grob će biti mračni.

Dojlja (vratila se). Romeo mu je ime i Montecchi,
A sin je vašeg ljutog dušmanina.

Julija. Iz ljute mržnje niče ljubav medna!
Ah, prekasno te ja upoznah bijedna

⁴² Capuletti to veli, pošto mu je valjda netko od gostiju prišaptao, zašto moraju otići.

William Shakespeare: Romeo i Julija

I nemila je srca mog sudbina,
Da mora ljubiti morskog dušmanina!

Dojilja. Što? Što je to?

Julija. Pa pjesma - čula sam je
Od nekoga plesača.

(Napolju zove netko: "Julija!")

Dojilja. Smjesta, smjesta! -
Hajdemo sad, jer gostiju već nesta.

(Odu)

(Uđe Kor)

Kor. Na smrtni odar stara Čežnja pade,
A nova Ljubav baštinu joj ote -
Ljepota, koja gorke skrivi jade,
Od Julijine gubi se ljepote.
Romeo ljubi, a i ljubljen sad je,
Al srce mu za dušmanku sad bije,
A ona može - i to težak jad je -
Napitak kobni kradom tek da pije -
Jer dušmanin Romeo ne sm'je doći
Ko prosac k njojzi, ravan drugim svim,
A njena moćna ljubav nema moći,
Da po volji se sastat može se njim.
Al silna ljubav zgodu naći znade,
Gdje gorki jadi blaženstvom se slade.

(Ode)

DRUGI ČIN

PRVI PRIZOR

Ulica kraj Capulettijeva vrta

(Uđe Romeo sam)

Romeo. Zar mogu otić', kad je tu mi srce?
Okreni se, o zemljo nenasna,
I nađi svoje središte.⁴³

(Popne se na zid i skoči preko njega)

(Uđu Benvoglio i Mercuzio)

Benvoglio. Romeo!

Ej - rođače, Romeo! Ej Romeo!

Mercuzio. E - pametan je on, života mi,

Te kući se u krevet ukrao.

Benvoglio. Ne, ovamo je otrčao on

I preko vrtnog zida skočio.

Zazovi ga, Mercuzio dragi.

Mercuzio. Da

I zaklet ću ga. - Oj Romeo! Ludo!

Ti mušičavi, strasni ljubavniče!

Pojavi se u liku uzdaha!

Tek jedan reci srok i dosta mi je -

Zavapi "jao!" - kaži "maj" i "raj",

⁴³ Zemlja je ovdje valjda Romeovo tijelo, a središte je sunce (Julija), prema kojemu se zemlja ima okrenuti.

A brbljavici Veneri izreci
Tek jednu lijepu riječ i nadimak
Za slijepog sina joj i baštinika,
Za Abrahama mladoga Kupida,
Što strijeljao je sjajno, kad je kralj
Kofetua u prosjačku se curu
Zaljubio!⁴⁴ - Ne odzivilje se, nema
Ni čuha od njeg. Kukavac je mrtav,
Te zakleti ga moram. - Zaklinjem te
I sjajnim okom Rosalininim
I vedrim čelom, rujnom usnicom
I sitnom noškom, ravnom golijeni
I mekim stegnom, a i predjelom,
U njegovu što leži susjedstvu -
U svome liku da se pojaviš!

Benvoglio. Rasrdit će se, ako li te čuje.

Mercuzio. Zato? Ne - već moglo bi ga
Rasrditi, da čudnog duha dignem
U bajnom krugu drage njegove
I da ga tamo stojeć ostavim,
Dok ne klone od čari njezinih.
Da - to bi bila uvreda, al ja ga
I čestito i lijepo zazivljam,
A zaklinjem ga drage imenom
Tek zato, da ga izvabim.

Benvoglio. Al hajdmo -
Izgubio se među drvećem
I vlažna noć je njemu družica,
Jer slijepa ti je ljubav njegova,
Te voli tamu.

Mercuzio. Ljubav da je slijepa?
Pa kako onda cilj svoj pogađa?
Pod mušmulovo sad će drvo sjesti
I željet, da mu draga bude plod
I kao zrela mušmula da padne
Sa drveta pa da mu se nabode
Na - nos⁴⁵ - Romeo, laku noć! - Ja idem
U perine, jer ova postelja

⁴⁴ To je aluzija na staru baladu "King Cophetua and the Beggarmaid" (Kralj Kofetua i prosjakinja), u kojoj se isto tako veli, da je slijepi dječak (Kupido) sjajno strijeljao. - Zašto se Kupido ovdje nazivlje Abrahamom, nije jasno. Neki drže, da bi mjesto Abrahama imalo stajati Adama i da bi se to ticalo Adama Bella, koji je u Šekspirovo doba bio poznat kao osobito vrstan strijelac (vidi Mnogo vike ni za što, 1, I).

⁴⁵ Ovo mjesto, koje je - kao i sve drugo što Mercuzio u ovom prizoru govori - vrlo lascivno, prevedeno je posve slobodno.

Pod vedrim nebom prehladna je meni
Za spavanje. Sad hajdmo - hoćemo li?

Benvoglio. Hajdemo - čemu da ga tražimo,
Kad i ne želi, da ga nađemo.

(Odu)

DRUGI PRIZOR

Capulettijev vrt

(Uđe Romeo)

Romeo. Tko nije nikad osjetio rana,
I brazgotini taj se podsmijeva -
Al tiho! Kakva svjetlost prodire
Kroz onaj prozor tamo? To je istok,
A Julija je sunce. - Sunašce,
Izađi sada i udavi mjesec,
Što zavidan je, smućen već i blijed
Od bijesa, što si ljepše ti od njega,
A služiš njemu. Zato nemoj njemu
Da služiš više, kad je zavidan.
Livreja mu je vestalska zelena
I bijela, kakvu tek budale nose⁴⁶
Odbaci je -

(Julija se pojavi na prozoru)

Ah, evo moje gospe
I ljubavi! O, kad bi znala, da je!
Gle, sada zbori, al ne veli ništa!
Što zato? Njeno oko govori
I njemu ja ću odgovoriti.
O, drzak sam! Ne govori to meni -
Dvije ponajljepše zvijezde na nebu
U nekom poslu sad odilaze

⁴⁶ Dvorske budale nosile su šareno odijelo, koje je u ono doba valjda bilo bijelo i zeleno.

I mole oči njene, neka sjaju
Na njinoj stazi, dok se ne vrata.
Ej, da su njene oči tamo gore,
A zvijezde tu u glavi njezinoj,
Od sjaja njenih obraza bi zvijezde
Potamnjele ko svijeća od sunca,
A njezine bi oči na nebu
Obasjale sav svemir takvim sjajem,
Te ptice bi ko obdan zapjevale.
Gle, na ruku sad lice naslanja -
Ah, da sam joj rukavica na ruci
I da joj diram lice!

Julija. Ah!

Romeo. Sad zbori!

Govori jošte, svijetli anđele,
Jer tako sjaješ noći nada mnom
Ko krilati nebeski glasnici
Što zadivljenom sjaju smrtniku,
Te on izvrnuv oči prema gore
I nauznak se baciv promatra,
Po tromim kada jašu oblacima
I kad na zračnim jedre grudima.

Julija. Romeo, o Romeo! Zašto si
Romeo? O zataji oca svog,
Odbaci ime to - il ako nećeš,
Prisegni, da me ljubiš, pa ću ja
Poreći, da se zovem Capuletti.

Romeo (za se). Da slušam još il da odgovorim?

Julija. Tek tvoje ime moj je dušmanin,
Jer ti si ti i bez tog imena.
"Montecchi" nije ruka niti noga
Ni lice niti trup ni drugo ništa,
Što pripada muškarcu. Drugo ime
Na sebe uzmi - ime nije ništa!
Što nazivljemo ružom, slatko bi
Mirisalo i s drugim imenom.
Baš tako bi Romeo, da i nije
Romeo, svu milinu svoju divnu
Sačuvao i bez tog imena.
Romeo moj, odbaci svoje ime,
Jer ono nije dio bića tvog,
I mjesto njega uzmi mene svu!

Romeo (primakne se). Za riječ te držim.
Ljubavi me svojom
Nazovi, pa sam kršten iznova
I nikad više neću bit Romeo!

Julija. A tko si ti, što tu pod plaštem noći
U tajne mojih misli prodireš?

Romeo. Po imenu ti ne znam reći, tko sam -
I meni samom to je ime mrsko,
Jer dušmansko je tebi, svetice,
I da ga imam gdje god napisano,
Pocijepo bih ga.

Julija. Moje uho nije
Ni stotinu još riječi popilo,
Što izviri iz tvoga jezika,
Pa ipak te po glasu poznajem.
Zar nisi ti Romeo i Montecchi?

Romeo. Ni jedno niti drugo, ako ti je
I jedno mrsko, krasna djevice.

Julija. Al kako dođe ovamo i zašto?
Jer vrtni zid je visok - teško ga je
Preskočiti - a ovo mjesto smrt,
Kad uzmeš na um, tko si - ako te
Zateče tko od mojih rođaka.

Romeo. Na ljubavničkim lakim krilima
Preletio sam zid - jer pregrade
Od kamena ne ustavljaju ljubav.
Što ljubav može, to i kušat smije
I zato rod tvoj zapreka mi nije.

Julija. Al ubit će te, ako li te spaze!

Romeo. U tvome oku veća je opasnost
No u pedeset mača njihovih
Jer ako ti me slatko pogledaš,
Očeličen sam protiv njina bijesa.

Julija. Ja ne bih htjela ni za čitav svijet,
Da tu te nađu.

Romeo. Noć je meni plašt
I krije me od oči njihovih -
Al nek me nađu, ako ne ljubiš me,
Jer volim umrijet s mržnje njihove
No ginuti bez tvoje ljubavi.

Julija. A tko li je uputio te amo?

Romeo. Tko? Moja ljubav. Ona me potakla,
Da tražim, ona savjet mi je dala,
A ja njoj oči. Nisam pomorac,
Al da si ti ko pusti žal daleko,
Što najdalje ga more plače, ja bih
Za takvo blago sreću kušao.

Julija. Na licu mi je krinka noći, znaš,
Jer inače bi djevičanska rumen

Obojila mi obraze za ono,
Što čuo si večeras od mene.
Po pravilima htjela bih se vladat
I što sam rekla, htjela bih zanijekat -
Da, htjela bih, al zbogom, pravila!
Ah, ljubiš li me? Znadem, što ćeš reći,
I vjerujem ti, al se nemoj kleti,
Jer mogo bi iznevjerit, a vele -
Kad ljubavnik se lažljivo zakune,
Da Jupiter se smije.⁴⁷ Mili moj
Romeo, ako ljubiš iskreno,
Izreci to - il ako misliš, da je
Predobiti me lako, pa me staneš
Salijetat, ja ću namrgoditi se
I hladno reći: "ne!" - al inače
Ma ni za čitav svijet. Montecchi dragi,
U istinu sam odveć djetinjasta
I držat ćeš me za prevrtljivicu,
Al vjeruj mi, da vjernija ću biti
Od onih, koje vješto hine stid.
I ja bih bila, znaj, stidljivija,
Da nisi čuo - prije no te spazih -
Svu čežnju moga srca iskrenog.
Oprosti zato i ne traži razlog
Mom pristanku - što tamna ti je noć ga
Prokazala - u lakoj ljubavi.

Romeo. Božanskim ti se kunem mjesecom,
Što srebrni vrške ovih voćaka -

Julija. Ne zaklinji se lunom nestalnom,
Što svaki mjesec krug svoj promijeni,
Van ako ima tvoja ljubav biti
Promjenljiva ko ona.

Romeo. Čime da se
Zakunem?

Julija. Nemoj nikako se kleti
Il ako hoćeš, svojim dragim bićem
Zakuni se, jer ono moj je idol -
I vjerovat ću.

Romeo. Ako žarka ljubav
U mome srcu -

Julija. Ne, ne kuni se.
Koliko god se tebi radujem,
Večerašnjoj se vjeridbi ne mogu
Veselit pravo, jer je prenagla,

⁴⁷ Ta je misao uzeta iz Ovidijeve Ars amatoria.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Nepromišljena, odveć nenadana
Ko munja, koje prije nestane
No rekneš: "sijeval!" Laku noć, moj mili -
A ljubavni će ovaj pupoljak
Od ljetnoga se daška plodnoga
Rascvjetati u cvijetak prekrasni
Do prvog našeg sastanka. Sad laku
Noć, laku noć - i blag ti sanak budi
I spokojan, ko moje što su grudi.

Romeo. Zar moram tako nezadovoljen
Da odem?

Julija. Kakvo možeš zadovoljstvo
Večeras dobit?

Romeo. Tvoju zakletvu,
Da ljubiš me ko i ja tebe vjerno.

Julija. Pa dala sam je prije nego si je
Zahtijevao - a ipak, htjela bih,
Da još je imam.

Romeo. Htjela bi je uzet?
A zašto, draga?

Julija. Podašna bih htjela
Da budem i da nanovo je dam.
A ipak želim nešto, što već imam,
Jer podašnost je moja beskrajna
Ko more, a i ljubav mi je tako
Duboka - i što više dajem, više
Imadem - tako bezmjerne su obje.

(Dojilja zove spolja)

Iznutra čujem buku. Mili moj,
Sad zbogom. - Odmah, draga dojko. - Mili
Montecchi, vjeran budi. Počekaj,
Za časak ću se vratit.

(Ode)

Romeo. Blažena,
Blagoslovljena noći! Bojim se,
Što noć je, da je sve to samo san,
Jer odviše je mileno i slatko,
Da bude zbilja.

(Julija se vrati na prozor)

Julija. Još tri riječi, mili
Romeo moj, a onda laku noć.
Pošteno ako ljubiš me i časno
I ako li je ženidba ti cilj,
Pošalji meni glas po vjesnici,
Što sutra ću je k tebi otpraviti,
U koje doba htio bi i gdje
Da izvrši se obred, pa ću svu
Sudbinu svoju tebi pred noge
Položiti i kao gospodara
Po čitavom te svijetu slijediti.

Dojilja (napolju). Gospođice!

Julija. Da, odmah! - Ali ako ne misliš
Pošteno, onda molim te -

Dojilja (napolju). Gospođice!

Julija. Za časak!
- da okaniš se svog salijetanja
I mome jadu da me ostaviš.
Da, sutra ću ti poslat -

Romeo. Tako mi
Poštenja -

Julija. Tisuć' puta laku noć!

(Ode)

Romeo. O - tisuć' put je teža njena moć
Bez tvoga sjaja. Dragi hrli k dragoj
Ko đak od knjiga, ali od nje ide
Ko đak u školu - sumoran i sjetan.

(Odlazi polagano)

(Julija se vrati na prozor)

Julija. Pst, pst, Romeo! - O da imam grlo
Sokolarsko, da natrag dovbim
Sokola svoga plemenitog - ali
U sužanjstva je promukao glas,
Te ne može govorit glasnije -
A htjela bih razvalit pećinu,
Gdje Jeka boravi i njezin glas
Učiniti promuklijim od svoga,
Romeovo ponavljajući ime.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Romeo. Ah - moje zlato zove moje ime!
Ko srebro zveči ljubavničko grlo
U noći i ko glazba najslađa!

Julija. Romeo!

Romeo. Draga?

Julija. U koliko sati
Da sutra k tebi pošaljem?

Romeo. U devet.

Julija. Ni časak kasnije - al dotle je
Još dvaest ljeta! Gle, zaboravih,
Zbog čega sam te natrag pozvala.

Romeo. Pa daj da čekam, dok se ne sjetiš.

Julija. Zaboravljat ću, da te zanamijek
Zadržim tu, i sjećat ću se samo
Tvog milog društva.

Romeo. Dovijeka ću ostati,
Da zauvijek zaboraviš, a ja ću
Zaboraviti svaki dom do ovog.

Julija. Već sviće dan i htjela bih, da odeš,
Al ništa dalje nego ptičica,
Što vesela je pušta djevojka,
Da malo joj iz ruke otprhne
Ko sužanj bijedni na spletenu lancu,
A onda svilen konac natrag trgne,
Slobodicu joj milo zavideći.

Romeo. O da sam takva ptičica!

Julija. Da, dragi -
Al prevelikim bih te milovanjem
Ugušila. Al sada laku noć!
Bol rastanka imade slatku moć,
Te zborila bih vječno "laku noć!"

(Ode)

Romeo. Nek na oči ti padne sanak blagi,
A na srce ti legne pokoj dragi.
O da sam ja taj san i pokoj taj,
Da tamo ležeć nađem blažen raj!
Svom duhovnom ću ocu sada poći -
Do prave sreće on će mi pomoći.

(Ode)

TREĆI PRIZOR

Ćelija redovnika Lorenza

(Uđe Lorenzo s košićem)

Lorenzo. Na istoku se svijetle pruge vide,⁴⁸
Za mrkom noći jasno jutro ide -
Ko pjan tetura mrak sa staze dana
Pred kolima ognjevitog Titana.⁴⁹
Još prije no sunčano oko sine,
Od kojeg vlažna noćna rosa gine,
U ovaj košić moram nabrat bilja,
Ljekovitog i otrovnoga žilja.⁵⁰
Svoj prirodi je grobom zemlja ova
I utrobom, iz koje niče snova -
I ona doji mnogu djecu milu,
Što nikoše u njenom plodnom krilu,
A svako neku moć u sebi krije
I bez vrline niti jedno nije,
Jer svaki kamen, biljka, cvijet i trava
Imadu snagu, u njima što spava.
Na svijetu nije ništa tako bijedno,
Da ne bi bilo bar u čemu vrijedno,
A svako dobro može zlo da rodi,
Kad nije dobra ruka, što ga vodi.
U lošoj ruci krepost biva zloćom,
A zlo u dobroj nekom bar vrednoćom.
U mnogom nježnom cvjetiću je dvoje:
I otrov ljut i lijek od boli koje.
Miriši ga - razblažit će te svega,
Al okusi ga - život gine s njega.
I u nama se tako od davnina
Dvije sile bore - zloća i vrlina -
I gdje god zloća pobijedi i vlada,
U krilo smrti cvijet vrline pada.

⁴⁸ Te svijetle pruge, koje se vide na istočnom nebu u praskozorje, spominju se često u Šekspirovim djelima (vidi i na početku 5. prizora III. čina).

⁴⁹ Uranos (Nebo) i Gaia (Zemlja) u grčkoj mitologiji imali su šest sinova i šest kćeri. Ta djeca i njihovo potomstvo, u kojem se nalazi i ognjeviti Helios (Sunce), zovu se skupnim imenom Titani.

⁵⁰ Lorenzo bere razno bilje te vari od njega lijekove i napitke. Gledalac se već ovdje pripravlja na to, da će Lorenzo i Juliji svariti napitak, koji će je uspavati.

(Uđe Romeo)

Romeo. Dobro jutro, moj oče!

Lorenzo. Salve, fili!

A koji to je rani jezik mili?
Ej - tebe, sinko, neki jadi more,
Te ustao si prije rane zore.
U starom oku briga ima stan,
A gdje je briga, bježi blagi san,
Al gdje god legne mladost bujna, živa,
Tu bistra glava slatki sanak sniva.
Pa zato taj mi rani pohod veli,
Da neki su te jadi obuzeli,
Il ako nisu, onda mogu reći,
Da noćas nisi niti pošlo leći.

Romeo. Ne, nisam - ali slatka noć to bješe!

Lorenzo. Kod Rosaline? Jao, teški griješe!

Romeo. Kod Rosaline, oče, da sam bio?

Ne - to sam ime već zaboravio.

Lorenzo. O sinko vrlji! Kazuj dakle, gdje?

Romeo. I da ne želiš, reko bih ti sve.

Na dušmanskoj me slavi neka vila
Odjednom sinoć ljuto izranila,
Al i ja nju - a naše teške muke
Izliječit mogu tvoje časne ruke -
U mojoj duši, vidiš, mržnje nema,
I dušmanki kad svojoj dobro sprema.

Lorenzo. Ta nemoj mi zagonetno govorit -
Ispovjedniku treba jasno zborit.

Romeo. Pa dobro dakle - jasno ja ti velim:

Kćer Capuletta ljubim srcem cijelim,
I ona mene, znaj, a vezi toj
Tek blagoslov još treba sveti tvoj -
A kada, gdje i kako smo se sreli
I kao vezu srdaca smo spleli,
Kazivat ću ti usput - jer, da znaš,
Još danas moraš vez posvetit naš.

Lorenzo. Francesco sveti! Što je mome sinu?

Zar tak lako možeš Rosalinu
Zaboraviti - i zar ljubav mlada
U očima, a ne u duši vlada?
O Isuse, koliko slane vode
Zbog Rosaline po tvom licu ode,
Kolika voda potratit se slana,

Da začini se ljubav nekušana!⁵¹
Još nije sunce maglu razbit stiglo,
Što uzdisanje tvoje ju je diglo,
I jeka tvojih žalostivih riječi
U starim jošte ušima mi ječi,
A tu na licu još ti mrlja osta
Od stare suze, nesaprane dosta.
Da, sav si ti sa cijelim svojim jadom
Za Rosalinom ginuo tek mladom -
A što si sad? O muške glave jadne,
Ne vičite, kad slaba žena padne!

Romeo. Zbog Rosaline grdit si me znao.

Lorenzo. Ne, nego zato, što si ludovao.

Romeo. Govorio si: "Ljubav tu sahrani".

Lorenzo. Al ne da odmah druga tebe rani.

Romeo. Ne grdi me, jer koju ljubim sade,
Za ljubav moju svoju ljubav dade,
A ona druga -

Lorenzo. Predobro je znala,
Da ljubav tvoja igra je i šala,
Vjetrogonjo - a sad ćemo poći,
Al samo zato želim ti pomoći,
Jer vaša veza može razdor ljuti
Otaca vam u ljubav prometnuti.

Romeo. O hajdmo, hajdmo - strašno mi se žuri.

Lorenzo. Ne - pasti može, tko bez glave juri.

(Ode)

⁵¹ Šekspir govori često o slanoj vodi (suzama), kojom se začinja ljubav. Tako i u komediji Na Tri Kralja I, I.

ČETVRTI PRIZOR

Ulica

(Uđu Benvoglio i Mercuzio)

Mercuzio. A gdje je taj Romeo do bijesa?
Zar nije noćas vratio se kući?

Benvoglio. Ne, nije svome ocu u kuću -
Govorio sam s momkom njegovim.

Mercuzio. E - ta ga blijeda, kruta Rosalina
Toliko muči, da će s uma sići.

Benvoglio. Tibaldo, rođak starog Capuletta,
U njegov dom je pismo poslao.

Mercuzio. Života mi, izazov!

Benvoglio. Romeo će mu odgovoriti, kako treba.

Mercuzio. Tko god umije pisati, može odgovarati na pisma.

Benvoglio. Da, ali on će piscu pisma napisati oštar odaziv na oštar izaziv.

Mercuzio. Jao, ubogi Romeo - ta on je već mrtav! Probolo ga je crno oko bijele cure, ljubavna mu je pjesma prostrijelila uho, a strelica slijepog streljača⁵² rascijepila mu je srce upravo posred srijede - i on da je čovjek, koji bi mogao Tibaldu na mejdan izaći?

Benvoglio. Pa kakav je taj Tibaldo?

Mercuzio. Bome sve drugo, samo nije šuška i kukavica. On ti je pravi majstor forme i etikete. Bori se, kao što ti pjevaš po kajdama, drži takt i tempo i ritam, njegove stanke traju samo po jednu šesnaestinu kajde - jedan, dva i tri tebi u prsi! Pogodit će svako svileni puca - da, mejdandžija je on, mejdandžija, dak najbolje škole i znađe naizust sva pravila dvoboja. Da ti znaš, kakva je njegova besmrtna passata, pa njegova punta riversa, pa njegov hai!⁵³

Benvoglio. Što je to?

Mercuzio. Izjela kuga sve te luckaste zvrkane, što šuškaju i što se pretvaraju i nove fraze izmišljaju! "Bože moj, vanredno dobar mač! vanredno velik čovjek! vanredno lijepa cura!" Nije li prava nevolja, moj starino, što nam toliko dodijavaju ti strani

⁵² Taj slijepi streljač je Kupido.

⁵³ U Šekspirovo doba bio je u Engleskoj dvoboj vrlo razvijen. Mačevanje se učilo u posebnim školama, a i knjige su se pisale o toj "umjetnosti". Tako je god 1595. Vincenzo Saviolo izdao knjigu "Practise of the Duello." Najbolji učitelji mačevanja bili su Talijani, pa su se tako u ondašnji engleski jezik uvukle i neke talijanske riječi, koje naznačuju pojedine kretnje ili udarce u dvoboju. Tako i ovdje: passata (u originalu: pasado), punta riversa (punto reverso) i hai! (hay). Hai! znači: imaš! Tako se vikalo, kad bi jedan od boraca dobio udarac. Vidi još i a la stoccata u I. prizoru III. čina).

komarci, ti fićfirići, ti pardon-nezmoi, koji toliko jašu na novim formama, da ne umiju ni u sedlu sjediti! O ti bon-bon-i!⁵⁴

Benvoglio. Eno dolazi Romeo, eno dolazi Romeo!

Mercuzio. Ta riba bez krvi, taj sušeni sled! O meso, meso, kako si se poribilo! Sad mari samo za stihove, u kojima se kupao Petrarca.⁵⁵ Laura je prema njegovoj dami samo sudopera - a ona je bome imala boljeg ljubavnika, koji ju je stavljao u srokovne - Didona mu je drolja, Kleopatra ciganka, Helena i Hera namiguše i djevojčure a Tizba⁵⁶ - možda ima plavo oko ili nešto drugo, ali mu ništa ne vrijedi.

(Uđe Romeo)

Sinjor Romeo, bon jour! To je francuski pozdrav za tvoje široke francuske hlače. Lijepo si nas noćas pokrao!

Romeo. Dobar večer, prijatelji! Kako "pokrao"? Što sam vam ukrao?

Mercuzio. Samog sebe. Ukrao si se od nas.

Romeo. Oprosti, dragi Mercuzio, imao sam važan posao, a u takvoj zgodni, kakva je moja, ne mislimo mnogo na društvena pravila.

Mercuzio. Jer mislimo na nešto posve drugo.⁵⁷

Romeo. Na svoj posao.

Mercuzio. Pa da, na svoj "posao".

Romeo. Ti nišaniš nekuda?

Mercuzio. Taj ćeš nišan ti pogoditi, a ne ja.

Romeo. Kako to?

Mercuzio. Jer neću da se miješam u tuđe poslove.

Romeo. I dobro činiš, jer bi se mogao umiješati u rđav posao.

Mercuzio. Misliš - tko se među posije miješa -

Romeo. Kako tko posije, onako će i žeti.

Mercuzio. Pomozi mi, Benvoglio, moja je domišljatost malaksala.

Romeo. Trebali joj šiba ili ostruga?

Mercuzio. Dobru konju treba ostruga, a šiba bi trebalo tebi.

Romeo. Ne tjeraj odviše toga konja, da ti ne lipše.

⁵⁴ Šekspir se često ruga imitaciji francuskih običaja, francuskog kroja, načina govora itd.

⁵⁵ Petrarca je bio talijanski pjesnik u 14. vijeku (1304. - 1374.). Laura je bila dama, u koju je Petrarca bio zaljubljen, te joj je pjevao zanosne pjesme.

⁵⁶ Didona je kartaška kraljica, koja je bila zaljubljena u trojanskog junaka Eneju. Kleopatra je egiptaska kraljica, koja je svojim čarima zanjela rimske vojskovođe Julija Cezara i Marka Antonija (vidi Šekspirovu tragediju "Antonije i Kleopatra"). Helena je bila žena grčkog kralja Menelaja, poradi koje je nastao trojanski rat. Hera je bila Afroditina svećenica, zbog koje je zaljubljeni Leandar (vidi komediju "Mnogo vike ni za što" V, 2.) svake noći preplivao helespontski morski tjesnac. Tizba je ljubavnica u Ovidijevoj priči o PIRAMU I TIZBI.

⁵⁷ Odavle je dalje ovaj dijalog sasvim slobodno preveden.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Mercuzio. U trci s tvojim nikada.

Romeo. Zašto?

Mercuzio. Jer je tvoj sasvim oronuo, otkad si pao u melanholiu.

Romeo. Ali ako se oporavio i ako opet iz sve snage potrči, ostavit će tvoga daleko iza sebe.

Mercuzio. Gle, gle - ti si se kanda zaista promijenio?

Romeo. Nisam se sam promijenio - nešto me drugo promijenilo.

Mercuzio. Bilo kako bilo - nije li to ljepše nego ono zaljubljeno cviljenje? Sad si opet druževan, sad si Romeo, sad si onaj, koji jesi - jer onakva je luckasta ljubav kao prava budala, što isplazi jezik i trčkara amo tamo, da svoju palicu utakne u kakvu rupu -

Benvoglio. Stani, stani!

Mercuzio. Zar zato, što sam došao do rupe?

Benvoglio. Da ne bi predaleko zašao.

Mercuzio. Varaš se - ne treba da idem dalje, jer sam dopro do najljepšeg mjesta i sad ne treba više o tom govoriti.

Romeo. Kakva je to slika?

(Uđu dojilja i Petar)

Lađa, lađa!

Mercuzio. Dvije lađe - ili lađa i čamac.

Dojilja. Petre!

Petar. Molim?

Dojilja. Lepezu, Petre!

Mercuzio. Da, dragi Petre, da sakrije obraz, jer je lepeza ljepša od njega.

Dojilja. Bog vam dao dobro jutro, gospodo!

Mercuzio. Bog vam dao dobar večer, lijepa gospo!

Dojilja. Pa zar je sada večer?

Mercuzio. Dakako - kazaljka na satu vašeg lica primiče se ponoći.

Dojilja. Phi! Kakav ste vi to čovjek!

Romeo. Čovjek, gospo, kojega je bog sebi za nevolju stvorio.

Dojilja. Boga mi, pravo ste rekli - "sebi za nevolju", je l' te? - Gospodo, može li mi koji od vas reći, gdje bih mogla naći mladog Romea?

Romeo. Ja ću vam reći - ali mladi će Romeo biti stariji, kad ga nađete, nego je bio, kad ste ga stali tražiti. Ja sam najmlađi toga imena, kad nema gorega.

Dojilja. Vrlo dobro!

Mercuzio. Što, zar je najgore dobro? Vrlo dobro shvaćeno, mudro i premudro.

Dojilja. Ako ste vi, Romeo, gospodine, imala bih vam nešto natajno reći.

Benvoglio. Hoće valjda da ga pozove nekuda na večeru.

Mercuzio. Gle ti stare koke! Bit će negdje piletine!

Romeo. Opet na nešto ciljaš?

Mercuzio. Bome na pile, a ne na staru koku -

(pjeva)

Jer pilence mlado
Svatko jede rado -
To je prava slast,
Ali stara koka
Bez soka i smoka
Mršava je čast.⁵⁸

Romeo, hoćeš li doći u kuću svog oca? Mi ćemo tamo večerati.

Romeo. Doći ću za vama.

Mercuzio. Zbogom, drevna gospo, zbogom, (pjeva) "gospo, gospo, gospo!"⁵⁹

(Mercuzio i Benvoglio odu)

Dojilja. Zbogom, zbogom i ne vratili se više! - Molim vas, gospodine, kakav je to bezobraznik? To je pravi obješenjak!

Romeo. Gospodin, dojiljo, koji voli sam sebe slušati, gdje govori i koji u jednoj minuti toliko izgovori, da bi za to morao mjesec dana odgovarati.

Dojilja. Samo neka rekne štogod protiv mene, odadrijet ću ga, pa da je još srčaniji nego što jest i da je deset puta toliki klippan. Ako ne budem sama mogla, naći će se drugi, koji će to učiniti. Ništarija! Nisam ja njegova drolja! Nisam je njegova potrkusa! - A ti Petre, stojiš tu i mirno gledaš, gdje se kojekakvo đubre na me nabacuje!

Petar. Nisam vidio, da bi tkogod bio na vas đubre bacao - jer da jesam, bio bi moj mač, vjere mi, brzo skočio iz korica. Ja smijem povući kao i ma tko drugi, ako mi se desi zgoda za častan boj i ako je pravo na mojoj strani.

Dojilja. Boga mi, tako sam se raspalila, da se tresem kao šiba na vodi. Ništarija! - Molim vas, gospodine, za jednu riječ. Kako rekoh, moja mi je mlada gospođica naložila, da vas potražim. Što mi je rekla, da vam kažem, zadržat ću za se - ali najprije vam moram reći, ako je mislite, kako ono kažu, za nos vući, to bi bilo, kako kažu, zazor i sramota, jer gospođica je mlada, pa ako biste je htjeli zaludivati, bilo bi to prema svakoj gospođici vrlo ružno, a i kukavno.

Romeo. Pozdravi mi, dojiljo, gospođicu, svoju gospodaricu. Reci joj, da je moja intencija -

Dojilja. Kako ste dobri i mili! Da, da - baš ću joj tako reći. Gospode, Gospode, kako će to biti sretna žena!

⁵⁸ I ovi su stihovi posve slobodno prevedeni.

⁵⁹ Veleći dojilji "gospo" (lady), sjeti se Mercuzio balade o čistoj Suzani, koja je imala refren: "Lady, lady" (vidi komediju "Na Tri Kralja" II, 3), pa zato pjeva: "Gospo, gospo...".

Romeo. Što ćeš joj reći, dojljo? Pa nisi ni čula, što hoću da ti kažem.

Dojlja. Reći ću joj, gospodine, da je ona vaša intencija, a to je zacijelo nešto vrlo lijepo i imo.

Romeo. Nek ona neki način izmisli,
Da dođe danas poslije podne još
Na ispovijed - i brat će je Lorenzo
Ispovjedit u svojoj ćeliji
I vjenčati. Na - ovo za tvoj trud.

Dojlja. Ne gospodine, bome ne ću ni pare.

Romeo. Ta nemoj - uzmi samo, uzmi.

Dojlja. Zar poslije podne? Dobro, doći će,
Gospodine.

Romeo. Al stani, dojljo.
Za jedan sat će moj te sluga čekat
Za samostanskim zidom pa će ti
Donesti konop, spleten kao ljestve,
Da bude mi u nijemoj noći vodič
Do vrška moje radosti. Sad zbogom
I budi vjerna - platit ću ti trud -
A gospođicu pozdravi mi lijepo.

Dojlja. Ostajte zbogom! Ali čujte me,
Gospodine.

Romeo. Što želiš, draga dojko?

Dojlja. Je li pouzdan vaš momak? Valjda znate -
Tek onda tajnu čuvat mogu dva,
Kad od njih za nju samo jedan zna.⁶⁰

Romeo. O ne boj se - ko čelik on je stalan.

Dojlja. Dobro, gospodine. Moja je gospodarica najdivnija gospođica! Gospode Bože! Kad je još bila mala brbljavica - o, ima vam u gradu neki plemić po imenu Paris, koji bi je htio upecati, ali ona, zlatna dušica, voljela bi gledati gubavicu - da, da, žabu gubavicu - nego njega. Kadikad⁶¹ je ljutim i velim joj, da je Paris pristaliji, ali, vjerujte mi, kad joj to kažem, probljedi kao krpa, ama baš kao krpa. Ne počinje li se "ružmarin" i "Romeo" istim slovom?

Romeo. Da, dojljo. A zašto pitaš? Da, oba slovom "R".

Dojlja. O vi šaljivčino! "R" je pasje slovo,⁶² "R" je za - ne, ne - znam ja, da se počinje nekim drugim slovom - a ona gradi od toga prekrasne stihove, od vas i od ružmarina. Srce bi vam zaigralo, da ih čujete.

Romeo. Pozdravi mi gospođicu.

⁶⁰ Dojlja očito iskrivljuje neku poznatu poslovicu.

⁶¹ Kako se Romeo i Julija poznaju tek nekoliko sati, bilo bi to "kadikad" neshvatljivo, ako ne bismo znali, da Šekspir nije nimalo mario za točnost u računanju vremenskih razmaka.

⁶² Već su u staro doba slovo "R" nazivali "pasjim slovom", jer kad pas reži, kao da izgovara glas "r". To vrijedi osobito za engleski način izgovaranja toga glasa.

(Ode)

Dojilja. Hoću, tisuću puta. Petre!

Petar. Molim?

Dojilja. Uzmi, Petre, moju lepezu⁶³ i stupaj naprijed!

(Odu)

PETI PRIZOR

Capulettijev vrt

(Uđe Julija)

Julija. U devet sati poslah dojilju
I ona reče da će mi se vratit
Za pola sata. Možda ne može
Da nađe njega? Ne, ne! Hroma je -
A ljubavni glasnici morale bi
Da budu misli, deset puta brže
U letu svome od sunčanih zraka,
Što gone mrak sa mrkih brežuljaka.
Sad znadem, zašto vuku Veneru
Lakokrile golubice i zašto
Kupido, brz ko vjetar, krila ima.
Na vršak svoga puta današnjeg
Već popelo se sunce i od devet
Do dvanaest sati tri su duge ure,
A nje još nema. O, da ima vatre
I vrelu mladu krvcu, bila bi
Ko lopta hitra u svom kretanju
I moje bi je riječi bacale
Do dragog mog, a njegove do mene -
Al stari ljudi su ko mrtvi, hromi

⁶³ U Šekspirovo doba nosile su dame lepeze od nojevog ili drugog perja, koje je bilo utaknuto u skupocjene drške od zlata, srebra ili slonove kosti.

William Shakespeare: Romeo i Julija

I teški su ko olovo i tromi.
O bože, ide!

(Uđu dojlja i Petar)

Slatka dojljo,
Što ima novo? Jesi li ga srela?
Al otpravi svog momka.

Dojlja. Stani, Petre,
Na vrata.

(Petar ode)

Julija. Dakle, draga dojljo -
O Gospode, što gledaš tako tužno?
I tužne glase veselo izreci,
A dobrima ne kvvari slatki zvuk,
Ne gudi mi ih tako kiselo.

Dojlja. Utrudih se - pritrpite se. Jao!
Sve kosti bole! To je bila hajka!

Julija. O da su barem tebi moje kosti,
A meni tvoje vijesti! Molim te,
Govori, draga, dobra dojljo,
Govori!

Dojlja. Bože sveti, kakva hitnja!
Zar ne možete časak pričekati?
Zar ne vidite, da sam sva bez daha?

Julija. Bez daha da si? Pa zar nisi dahom
Izrekla sada, da si sva bez daha?
Al isprika je tvog zatezanja
Još duža nego samo pričanje.
Odgovaraj mi, da li nosiš zle
Ili dobre glase - jedno ili drugo -
A potankosti mogu čekati.
Umiri me, da li zle su ili dobre?

Dojlja. E, baš ste glupo izabrali - vi ne znate, kako se bira muž. Romeo? Ne, ne - on je
doduše u licu ljepši nego ikoji drugi, ali stasom nadvisuje sve ostale, a ruke, noge,
tijelo - o tom se doduše ne može govoriti, ali mu u tome nije gotovo nitko ravan.
Nije baš cvijet uglađenosti, ali je, vjerujte mi, blag kao janje. Jeste li već ručali?

Julija. Ne, ne - al sve sam to i prije znala.
O ženidbi što veli - to mi reci!

Dojlja. O bože, kako li me glava boli!
Sve lupa u njoj kao da će prsnut
Na stotinu komada! Pa i leđa!

O moja leđa! Gdje li vam je duša,
Na takvu da me hajku tjerate,
Gdje mogu samo smrt uloviti?

Julija. Ja žalim vrlo, što toliko patiš -
Al reci slatka, slatka dojljo,
Što veli dragi moj?

Dojlja. Vaš dragi veli -
Kavalir on je fin i uglađen
I lijep i mio, a i krepostan -
A gdje je vaša majka?

Julija. Moja majka?
Unutra - gdje bi bila? Baš mi glupo
Odgovaraš! "Vaš dragi veli - fin
Kavalir je - a gdje je vaša majka?"

Dojlja. Bogorodica sveta - al ste vrući!
Oprostite mi, al zar to je melem
Za moje bolne kosti? Nosite
Odsada sami svoje poruke!

Julija. O muko moja! - Kaži mi, što veli
Romeo?

Dojlja. Smijete li danas poći
Na ispovijed?

Julija. Pa smijem.

Dojlja. Onda se
Požurite u samostan do patra
Lorenza - tamo muža ćete naći
I on će svojom ženom vas učinit.
Gle - obraze vam zali bujna krv!
Na svaku vijest⁶⁴ se oni pretvore
U grimiz. Hitro sad u crkvu,
A ja ću drugim putem. Treba ljestve
Da pribavim, po kojima se ima,
Kad padne mrak, vaš dragan popeti
Do ptičjeg gnijezda. Ja sam robinja
I mučim se za vaše rajske slasti,
Što pod svoj teret noćas ćete pasti.
Ja idem ručat, vi pak do svog blaga.

Julija. O blago meni - zbogom, dojko draga.

(Odu)

⁶⁴ To će valjda značiti: na svaku vijest, koja se tiče Romea. Ovo se mjesto mnogo komentiralo.

ŠESTI PRIZOR

Lorenzova ćelija

(Uđu Lorenzo i Romeo)

Lorenzo. O bože, podaj ovom činu svetom
Svoj blagoslov, da do vijek bude prost
Od prijekora i jada!

Romeo. Amen, amen!
Al neka dođe makar kakav jad,
Pretegnut neće onu nasladu,
Što jedan mi je samo daje hip
U njezinoj blizini. Samo nam
Sjedini ruke svojom svetom riječi,
A onda neka dođe zlobna smrt
I učini, što smije - dosta mi je,
Da uzmognem je svojom nazvati.

Lorenzo. E, takva divlja naslada imade
I divlji kraj - u slavlju svome gine,
Baš ko što barut, kad se s vatrom združi,
U isti tren se s njom i raspline.
I najslađi se med nam gadit stane,
Kad okus mu je najugodniji,
Jer jedući uništavamo tek -
Pa zato budi umjeren u milju,
Jer naglost ko i tromost kasni k cilju. -
Gle gospođice! Tako laka noška
Istrošit ne će nikad vječni kamen.
Na paučini jašu ljubavnici,
Što laki ljetni nose je vjetroci,
I ne padaju - tako laka je
Taština.

(Uđe Julija)

Julija. Dobar dan, moj časni oče!

Lorenzo. Romeo će ti odzdraviti za nas
Obojicu.

Julija. I njemu želim isto,
Jer inače bi preobilan bio
Taj odzdrav.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Romeo. Ako imaš; Julija,
U duši takvo obilje veselja
Ko ja i ako li si vještija
Da iskažeš ga, onda svojim dahom
Zasladi zrak u ovoj ćeliji,
A bujna glazba tvoga jezika
Nek objavi svu sreću naših duša,
Što daje nam je ovaj susret mili.

Julija. Kad osjećaj je bogat sadržajem,
A ubog riječju, onda mu je ponos
U jezgri sav, a ne u nakitu -
I prosjak je, tko može svu svojinu
Da izbroji. U mojoj duši je
Toliko blago vjerne ljubavi
Te nisam kadra da ti prebrojim
Ni polu toga nebrojenog blaga.

Lorenzo. Hajdemo sada, da se hitro svrši -
Jer sami duže ostat ne smijete
Bez blagoslova naše crkve svete.

(Odu)

TREĆI ČIN

PRVI PRIZOR

Javni trg

(Uđu Mercuzio, Benvoglio, paž i sluga)

Benvoglio. Otiđimo odavle, moj Mercuzio,
Jer vruć je dan, a dušman izvan kuće
I bit će kavge, ako li nas nađe -
U vruće dane divlja krvca vri.

Mercuzio. Ti si kao jedan od onih delija, koji tek što uljegn u krčmu, lupe mačem po stolu i viknu: "Ne dao bog, da mi budeš od potrebe!" kad im druga čaša udari u glavu, trgnu mač na krčmara, što zaista nije od potrebe.

Benvoglio. Ja da sam takav čovjek?

Mercuzio. Dabome - nema u Italiji većeg napržiće, kad si ljut, i jednako te je lako raspaliti, da se razljutiš, kao i razljutiti, da se raspališ.⁶⁵

Benvoglio. I što još?

Mercuzio. Ej, da su dva takva, zamalo ne bi bilo nijednoga, jer bi jedan drugoga ubio! Ti? Pa ti ćeš se posvaditi s čovjekom zato, što ima u bradi jednu dlaku više ili manje od tebe. Posvadićeš se s čovjekom, koji krca orahe, samo zato, što imaš oči lješnjakove boje. Glava ti je tako puna svađe kao šipak koštica, premda ti je od udara mekana kao zreo šipak. Posvadio si se s nekim čovjekom zato, što je kašljao na ulici, jer ti je probudio psa, koji je spavao na suncu. Zar nisi zametnuo kavgu s nekim krojačem, jer je obukao nov prsluk prije Uskrsa? A s drugim nekim zato, što je nove cipele sapeo starim trakom? I ti hoćeš mene da upućuješ, neka se klonim svađe.

Benvoglio. Da sam ja tako vješt kavgadžija kao ti, ne bi za moj život nitko dao ni lule duhana.

⁶⁵ Sve, što Mercuzio ovdje govori o Benvoglioju značaju, bit će ironija.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Mercuzio. Mnogo više i onako ne vrijedi.

Benvoglio. Tako mi glave, evo idu Capuletti!

Mercuzio. Tako mi pete, ne marim.

(Uđe Tivaldo s pratnjom)

Tivaldo (svojima). Sad za mnom svi! Govorit hoću s njima. -

Ej - dobra večer, gospodo! Ja želim

Da kažem riječcu od vas jednome!

Mercuzio. Samo jednu riječcu jednomu od nas? Spojite je još s nečim - neka bude riječ i udarac.

Tivaldo. Uvjerit ćete se, da sam i na to posve spreman, ako mi date priliku -

Mercuzio. Ne biste li mogli sami naći priliku, a da vam je nitko ne da?

Tivaldo. Romea često pratiš ti, Mercuzio -

Mercuzio. Pratim? Što - zar hoćeš od nas da učiniš muzikaše? Ako ti od nas napraviš muzikaše, ne ćeš čuti drugo do li same neskladne glasove. Ovo je moje gudalo i kad ono zagudi, plesat ćeš. Trista mu gromova - "pratim"!

Benvoglio. Mi govorimo tu na javnom mjestu

Otidite na osamljeno mjesto -

Il trijezno svoju raspru raspravite

Il k sebi svak - sve oči zure u vas.

Mercuzio. Pa oči su i stvorene, da glede.

Nek zure samo - nikom za volju

Ne uzmičem.

(Uđe Romeo)

Tivaldo. Odilazite s mirom,

Gospodine, jer evo moga momka!

Mercuzio. Ej, odnio me đavo, ako vašu

Livreju nosi. Ali podite

Na mejdan ljuti pa će za vama -

I u tom smislu može Vaša Milost

Nazivati ga svojim momkom.

Tivaldo. Čuj,

Romeo - ljubav, koju osjećam

Spram tebe, nema bolje riječi za te

Od ove: ti si hulja!

Romeo. Znaj, Tivaldo,

Ja imam razlog, da te moram ljubiti,

I taj je razlog meni isprika,

Što nisam na tvoj pozdrav planuo.

Ne poznaješ me, vidim - zato zbogom.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Tibaldo. O derane, to nije isprika
Za uvrede, što nanese ih meni,
Pa zato stoj i trgni!

Romeo. Kunem se,
Da nikad uvrijedio te nisam
I da te ljubim više nego možeš
I zamisliti, dok ne doznaš razlog
Toj ljubavi - i to ti budi dosta,
Moj Capuletti, koje ime cijenim
Baš ko i svoje rođeno.

Mercuzio. Gle nježnog
I kukavnog i sramnog puzanja!
A la stoccata⁶⁶ oprat će taj rug.

(Trgne)

Hej macane Tibaldo, hoćeš li
Zaplesati?

Tibaldo. Što hoćeš ti od mene?

Mercuzio. Dragi cicane, samo jedan od tvojih devet života,⁶⁷ s kojim se mislim poigrati, a kako ću ti još i poslije trebati, ispremlatit ću ti i ostalih osam. Potegni tvoj mač za uši iz korica. Požuri se, jer će te inače moj oko ušiju poškakljati, prije nego ga izvučeš.

Tibaldo. Ja sam spreman!

(Trgne mač)

Romeo. Mercuzio dragi, mač u korice!

Mercuzio. Ovamo - udaraj!

(Biju se)

Romeo. Benvoglio, trgni - izbij oružje im
Iz ruku! Stid vas bilo, gospodo,
Obuzdajte svoj bijes! Mercuzio,
Tibaldo, takve borbe ulične
Zabranio je izrijekom naš knez
Tu u Veroni. Prestani, Tibaldo!
Mercuzio dragi!

⁶⁶ Vidi bilješku o dvoboju u 4. prizoru II. čina.

⁶⁷ Mačka je, kako je poznato, vrlo žilava. Zato se o njoj govorilo, da ima devet života.

William Shakespeare: Romeo i Julija

(Tibaldo rani Mercurija, a onda ode sa svojim pristašama)

Mercuzio. Ja sam ranjen! Kuga
Na obje vaše kuće! Gotov sam -
A on zar nije ništa dobio?

Benvoglio. Što - ranjen si?

Mercuzio. Da, da, ogrebotina,
Ogrebotina - al poštena bome!
A gdje je paž moj? - Trči, derane,
Poteci po vidara!

(Paž ode)

Romeo. Hrabro, družo -
Jer valjda nije preteška ti rana?

Mercuzio. Ne, nije duboka kao bunar ni široka kao vrata - ali joj nema prigovora. Propitaj sutra za me, pa ćeš vidjeti, da ću biti posve miran. Na ovom su svijetu svršeni moji računi, vjeruj mi! Kuga na obje vaše kuće! - Do đavola, to pseto, štakor, miš, mačak, kako me je na smrt izgredao! Hvališa, hulja, ništarija, što se bije po aritmetici! - Što si se do bijesa upleo među nas? Ranio me tebi ispod ruke.

Romeo. Mislio sam najbolje za tebe.

Mercuzio. Odvedi me, Benvoglio, nekuda
U vežu il ću svijest izgubit. Kuga
Na obje vaše kuće, koje su
Učinile me hranom crvima!
Pošteno dobih - o te vaše kuće! -

(Mercuzio i Benvoglio odu)

Romeo. Gospodin onaj, knežev bliski rođak
I vrlo prijatan moj, smrtonosnu
Za ljubav meni ranu je zadobio,
A moju čast je gadnom porugom
Okaljao Tibaldo, šurjak moj
Od malo čas. O mila Julija,
Ljepota tvoja me učinila
Slabićem te je čelik hrabrosti
U mome srcu sav rastopila.

(Vrati se Benvoglio)

Benvoglio. Romeo, mrtav je Mercuzio vrlo,
U oblake se vinu njegov duh,
Što prerano je zemlju prezreo.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Romeo. Već počela se crna kob da vrši -
Što tu se začne, mora da se svrši.

Benvoglio. Gle, bijesni se Tivaldo opet vraća.

(Vrati se Tivaldo)

Romeo. Živ i u slavlju, a Mercuzio umrije!
Nek bude nebo obzirno i blago,
Jer meni samo plamen bijes je vodič. -
Tivaldo, uzmi natrag sada "hulju",
Što malo prije meni si je dao.
Jer Merkucijev duh nam lebdi još
Nad glavama i čeka tvoje društvo.
Il ti il ja il oba ćemo s njim!

Tivaldo. Tvoj drug je bio, jadni derane,
I zato treba ti da pođeš s njim!

Romeo. Nek ovaj sudi!

(Bore se. Tivaldo padne)

Benvoglio. Bježi, moj Romeo!
Jer građani su već na nogama,
A mrtav je Tivaldo. Ne stoj tu
Ko ukopan! Ta na smrt će te knez
Osudit, ako budeš uhvaćen.
O idi, idi!

Romeo. Ja sam samo luda
Fortunina.

Benvoglio. O bježi makar kuda!

(Romeo ode)

(Udu građani)

Jedan građanin. Kud pobježe ubica Merkucijev - Tivaldo, taj ubica - kud ga nesta?

Benvoglio. Tu leži taj Tivaldo.

Građanin. Za mnom smjesta,
Gospodine, u ime kneza, za mnom!

(Uđe knez Escalo s pratnjom, Montecchi i Capuletti, njihove žene i drugi)

Escalo. Ha! Tko je krivac tome boju sramnom?

Benvoglio. Iskazat ću vam, dični kneže moj,
Na koji način zametnu se boj.
Tibaldo pade od Romea našeg,
Al on je smako Merkucija vašeg.

Gospođa Capuletti. Tibaldo, rode, moga brata sine!
O kneže! Mužu! Naše pleme gine! -
O mili rode! - Sudi, kneže sada,
Za našu krv Montecchi neka strada!

Escalo. Benvoglio, reci, tko tu kavgu začu?

Benvoglio. Tibaldo, al Romeo njega smače.
Romeo mu je lijepo zborio
I rekao mu, neka razmisli,
Jer da je raspra sasvim ništava -
I srdžbu Vaše Milosti je još
Spomenuo i blagim glasom je
Govorio i milo gledajuć
I koljena do zemlje sagnuvši -
Al sve to nije moglo divlji plam
Tibaldov da utiša. Ni da čuje
O miru, već je oštrim čelikom
Na hrabre grudi vašeg Merkucija
Nasrnuo - a on je isto tako
Užežen bio pa je smrtni rt
Na rt okrenuo i s prezirom
Vojnika jednom rukom hladnu smrt
Odbijao, a drugom vraćao
Tibaldu, ali on ju je baš vješto
I opet njemu natrag bacao.
Romeo kriknu: "Stan'te, prijatelji,
Razidite se, družil!" - a još brža
Od jezika mu hitra ruka bješe,
Što udarce je kobne njihove
Suzbijala. Među njih on se baci,
Ali onda ispod ruke njegove
Tibaldov jedan zlobni udarac
Pogodio je hrabrog Merkucija
Baš u srce. Tibaldo pobježe,
Al za čas opet vrati se Romeu,
Što tekar sada planu osvetom,
Te kao munje oba jurnuše
I prije nego mogoh trgnuti,
Da rastavim ih, pade srčani
Tibaldo, a Romeo se okrenu
I pobježe. To istina je prava
Il ako nije, nek mi padne glava.

Gospođa Capuletti. Montecchijev je rođak - zato laže
I ne može vam istinu da kaže.

U boju tome sila ih se pobi,
A smrtnu ranu samo jedan dobi.
Po pravdi, kneže, sudi, tko je kriv -
Romeo krvnik ne sm'je ostat živ!

Escalo. U boju pade i Mercuzio moj -
A tko je dužnik dragoj krvi toj?

Montecchi. Romeo nije, jer je drug mu bio,
I pravdu samo on je ispunio,
Tibalda ubiv.

Escalo. Zato će da strada,
Iz ovog jer ga izgonimo grada.
I mene sada vaša mržnja bije,
Jer zbog nje se i moja krvca lije,
Al taj gubitak bit će crn i za vas,
Jer tešku kaznu udarit ću na vas.
Ni molbe ne će moje uho ganut,
A svaka suza na kamen će kanut -
I nema takve isprike na svijetu,
Da opravdate tu krivicu kletu.
Romeo smjesta iz grada nek ide,
Jer jao njemu, ako tu ga vide. -
Odneste ovo mrtvo tijelo, ljudi -
A vama zakon moja volja budi,
Jer milost je ubijstvu sama kriva,
Pod svoje krilo kad ubicu skriva.

(Odu)

DRUGI PRIZOR

Capulettijev vrt

(Uđe Julija)

Julija. Potecite mi, konji vatreni,
Zagrebite do stana Febova!
O da je vama Faeton kočijaš,
Na zapad bi vas bičem pognao

I mračnu noć bi smjesta doveo.⁶⁸
Razastri noći, sklona ljubavi,
Svoj zastor gusti, da se sklope oči
Bjeguncu danu⁶⁹ i da moj Romeo
Nespomenut i neviđen mi skoči
U zagrljaj. Jer ljubavnici mogu
Kraj svjetlosti ljepote rođene
Da vide svoje posle ljubavne,
Il ako ljubav nema očiju,
To najbolje i priliči joj noć.
O dođi dakle, noći ozbiljna,
O gospo ti u ruhu pristojnom,
Sva u crnini i nauči me,
Da mogu dobit i izgubit igru,
Što tu se igra za dva djevičanstva
Neokaljana. Pokrij crnim plaštem
Neukroćenu krv, što lepeće
Na licu mom⁷⁰, dok plašljiva se ljubav
Ne ohrabri i ne razabere,
Da čednost prave ljubavi je znak.
O dođi, noći, dođi, moj Romeo,
Ti dane moj u noći, jer ćeš sjati
Na crnim noćnim krilima, još bjelji
No mladi snijeg na gavranovu perju.
O dođi, noći, dođi, blaga, mila
I čarna noći, daj mi mog Romea,
A kada umre, raskomadaj ga
Na nebrojene sitne zvjezdice,
Što tako će uresit lice nebu,
Te sav će svijet u tebe se zaljubiti
I ne će više sjajno sunce častit.⁷¹
Ja kupih sebi dvorac ljubavi,
Al još u njemu nisam boravila,
I prodana sam, ali užita
Još nisam dosad. Ovaj mi je dan
Toliko mrzak kao djetetu

⁶⁸ Vatrene su konji ovdje sunce. Feb (Apolon) je bog svjetlosti, čija kola ti konji vuku. Febov stan je zapad, kuda Febova kola jure na počinak. Faeton je sin Heliosa, boga sunca. On je svog oca zamolio, da mu na jedan dan prepusti upravljanje sunčanih kola. Ali mladić nije bio kadar držati konje na uzdi, pa su oni svrnuli sa svog puta i vatrena su kola zapalila nebo i zemlju. Zeus je nato Faetona ubio munjom, a trag strašnog požara vidi se i danas u mliječnoj stazi (kumovskoj slami).

⁶⁹ U originalu stoji ovdje runaway's eyes (bjegunčeve oči). O tim dosta nejasnim riječima napisana je čitava literatura. Čini se ipak, da je najbolje tumačenje ono, koje drži, da je taj bjegunac dan, jer njemu će se sklopiti oči, kad padne mrak, pa ne će moći vidjeti Romea, kad bude dolazio Juliji.

⁷⁰ Kao što neukroćeni soko lepeće krilima.

⁷¹ Ova je slika pjesnički lijepa, ali je smiona, jer je neobično, da Julija misli o tom, što će biti od Romea, kad umre.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Nestrpljivome noć pred blagdanom,
Kad ima lijepe nove haljine,
A ne sm'je ih obući. Ali eno
Već ide dojka pa mi nosi glase -
A svaki jezik, koji spominje
Romea, zbori glasom nebeskim.

(Uđe dojlja s užetom)

Što novo, dojko? Što to imaš? Konop,
Po koji te je poslao Romeo?

Dojlja. Da, konop, konop.

(Baci uže na tle)

Julija. Jao, što se zbilom?
I zašto sklapaš ruke?

Dojlja. Mrtav je!
Da, mrtav, mrtav - jao, propali smo!
Vaj! Propali smo - ode, mrtav je,
Ubijen -

Julija. Zar su tako zavidna
Nebesa?

Dojlja. Ako ona nisu, al je
Romeo - da, Romeo - o Romeo!
Ah, tko bi bio mislio - Romeo!

Julija. Ta što me mučiš! Koji je to đavo?
Od takvih muka razliježe se rika
U strašnom paklu. Zar se ubio
Romeo moj? O reci samo: "da"
I ta će riječca "da" bit kobnija
No pogubno baziliskovo oko.⁷²
Taj "da" mi može samo smrt da dâ.
O - ako je ubijen, reci: "da",
Il ako nije: "ne" - te kratke riječi
Nek odluče o jadu mom il sreći.

Dojlja. Na svoje vidjela sam ranu -
O smiluj nam se, bože! - vidjela sam
Na junačkim je ovdje prsima.
O jadan leš, o jadan, krvav leš,
Blijed, blijed ko krpa, krvlju sav obliven,

⁷² Šekspir spominje često baziliska (cockatrice), imaginarnu životinju zmijinjega tijela i pijetlove glave, za koju se držalo, da se izlegla iz pijetlova jajeta i da samim pogledom ubija.

Da, ugrušanom krvlju. Pala sam
U nesvijest, kad ga takva ugledah.

Julija. O pukni smjesta, srce nevoljno!
U tamnicu, vi oči - ne gledajte
Slobodu više! Jadna grudo zemlje,
Povrati se u zemlju, jer ćeš bijedna
Na nosila s Romeom pasti jedna.

Dojilja. Tibaldo, o Tibaldo, najbolji
Od prijatelja, što ih igda imah,
Tibaldo mili, vrli viteže -
I ja te morah mrtva ugledati!

Julija. O kakav to je vihor, što mi huči
S dvije razne strane? Zar je mrtav moj
Romeo? I Tibaldo zar je mrtav?
Moj rođak mili i još draži muž!
Objavi, strašna trubljio, sudnji dan,
Jer tko je živ, gdje ta dva umriješe?

Dojilja. Tibaldo mrtav, a Romeo prognan!
Romeo prognan, jer Tibalda ubi.

Julija. O bože moj! Zar krv Tiboldovu
Romeova je ruka prolila?

Dojilja. Jest, jest - o jao! - jest!

Julija. O zmijsko srce
Pod cvjetnim obličjem. Zar može zmaj
Da ima tako krasnu pećinu?
Anđelski vraže! Lijepi okrutniče!
Golubinjega perja gavrane!
Grabljiviji od vuka jaganjče!
O mrsko tijelo u božanskom liku!
Ti svoga vida prava opreko!
Ti kleti sveče, vrli nitkove!⁷³
O prirodo, ta što si radila
U paklu, da si taj đavolski duh
Nastanila u smrtnom raju tako
Božanstvenoga tijela! Znade l' itko
Za knjigu tako gadnog sadržaja
U tako divnom vezu? Može l' himba
U tako sjajnoj palači da živi?

Dojilja. U muških nema vjere ni poštenja
Ni povjerenja. Svi se krivo kunu,
Ništarije su svi i himbenici! -
Ah, gdje je momak moj? - Daj rakije! -
Taj čemer, jad i bol me čini starom.
Romeo, stid te bilo!

⁷³ O takvim antitezama vidi bilješku u I. prizoru I. čina.

Julija. Jezik ti

Usahnuo za takvu želju. Nije
Za stid on rođen, stid se stidi njemu
Na čelo sjesti, jer je ono prijestol,
Da čast na njemu bude okrunjena
Za jedinog vladara cijele zemlje.
O - zvijer sam bila grdeći ga tako!

Dojilja. Zar hvalit ćete onog, koji je
Umorio vam bratučeda?

Julija. Zar

Da grdim onog, koji mi je muž?
Ah, jadni mužu, koji će ti jezik
Uzvisit ime, kad ga ja ponizih,
Ja, što sam tebi dva-tri sata žena?
Al zašto ubi meni bratučeda,
O zlobniče? - - Taj zlobni bratučed
Umorio bi bio muža mog.
O natrag u svoj izbor prirodni,
Vi glupe suze! Žalost ima pravo
Na danak vaših kapi, što ga vi
Iz zablude veselju plaćate.
Moj muž je živ, što htjede ga Tivaldo
Umoriti, a mrtav je Tivaldo,
Što muža mi je htio ubiti.
Pa to je radost - čemu dakle plačem?
Al neku riječ sam čula, poraznu
I goru no Tivaldova je smrt -
Ne mogu je zaboraviti, jer se
Utiskuje u moje pamćenje
Ko teški grijeh zlikovčevu duhu:
"Tivaldo mrtav, a Romeo prognan!"
To "prognan" - da, ta jedna riječca "prognan"
Umorila je deset tisuća
Tivalda i s Tivaldovom je smrću
Već dosta jada, da im bude kraj.
Il ako se u društvu gorke jada
Naslađuje i s drugim bolima se
Udružiti hoće, zašto nije ona,
Izrekavši "Tivaldo mrtav", rekla:
"I otac, majka" ili "oboje",
Jer to bi bilo običajnu tugu
Pobudilo, ali odmah iza smrti
Tivaldove "Romeo prognan" znači:
Tivaldo i Romeo, otac majka
I Julija - svi ubiti, svi mrtvi!
"Romeo prognan" - te su riječi smrt!
Bez granice i mjere ta je bijeda

I riječima iskazati se ne da.
A otac, mati - reci, gdje se kriju?

Dojilja. O - nad Tibaldom tužeć suze liju.
Odvesti ću vas k njima, ako treba.

Julija. Da - nek mu peru rane suzama.
Kad presahnu, i ja ću ih prolijevat,
Progonstvo ću Romea zalijevat.
O konopče, zaludu si došo,
Romeo naš je u progonstvo pošo.
Po tebi htjede pod noć k meni doći.
A sad ću djevom s ovog svijeta poći -
I zato krevet vjenčani imadem,
Da Smrti svoje djevičanstvo dadem.
O dođi, uže - dođi dojiljo.

Dojilja. U svoju sobu hitajte, a ja ću
Romea naći, da vas utješi,
Jer znam, gdje je. Noćas bit će vaš
Romeo ovdje. K njemu idem sad -
U ćeliji Lorenzovoj se krije.

Julija. O nađi ga i ovaj prsten daj
Mom vojnu vjernom. Reci, neka dođe,
Da posljednji se oprostimo put.

(Odu)

TREĆI PRIZOR

(Lorenzova ćelija)

(Uđu Lorenzo i Romeo)

Lorenzo. Izađide, Romeo, strašivice,
Zaljubila se nevolja u tvoje
Vrline, pa si vjenčan s nesrećom.

Romeo. Što novo, oče? Na što me je knez
Osudio? I kakvi jadi žele
Upoznati se sa mnom, koje još
Ne poznajem?

- Lorenzo. Moj dragi sin je odveć
Na takvo gorko društvo navikao.
O kneževu ti sudu nosim glas -
- Romeo. Je l' gori knežev sud od strašnog suda?
- Lorenzo. Ne, blaži sud iz usta mu izmače -
I ne ćeš u smrt, nego u prognanstvo.
- Romeo. Prognanstvo! Jao! Budi milostiv
I reci: "u smrt", jer prognanstvo ima
U svome oku više užasa,
Da, mnogo više nego smrt. Ne reci:
"Prognanstvo"!
- Lorenzo. Iz Verone ti si prognan -
Al budi strpljiv - svijet je prostran, širok.
- Romeo. Ne, nema svijeta izvan zidina
Verone, nego muke paklene.
Odavde prognan, prognan sam sa svijeta,
A prognan bit sa svijeta znači smrt!
"Prognanstvo" smrt je, loše izrečena,
I zovuć smrt "prognanstvom" skidaš mi
S ramenâ glavu zlatnom sjekirom
I smrtnome se smiješiš udarcu.
- Lorenzo. O smrtni griješe! Neharniče crni!
Tvoj grijeh je smrt po našem zakonu,
Al blagi knez je zakon taj zbog tebe
Obišao i crna riječ se "smrt"
Okrenu u "prognanstvo". Milost je
Golema to, a ti je ne vidiš.
- Romeo. Ne milost, nego muke. Tu je raj,
Gdje živi Julija. I pas i mačka
I mali miš i svaki ništav stvor
U raj u živi tu i može nju
Da gleda, a Romeo ne može -
I više cijene, više ugleda
I poštovanja ima smradna muha,
Jer može se dotaći divotne
I bijele ruke mile Julije
I kradom piti sladost besmrtnu
Sa usnica joj, koje se rumene
U vestalskoj i čistoj čednosti,
Baš ko da misle, da je cjelov grijeh -
Da, muhe mogu, jer su slobodne,
Al ne može Romeo, jer je prognan,
A ti još veliš: nije smrt prognanstvo!
Zar nisi mogo otrov smiješati
Il nož naoštrit ili drugi jad
Pripremiti mi, ali manje jadan

Od toga "prognan", da me smakneš? - "Prognan"
Oj oče, tom se riječi prokletnici
U paklu služe, urlajući uz nju.
O, gdje ti bješe srce, tebi, što si
Svet čovjek božji, ispovjednik duša,
Odrješitelj od grijeha, a i vrli
Moj prijatelj, da smlavit si me mogo
Tom riječju "prognan"?

Lorenzo. Glupi ludove!
Čuj, što ću ti reći -

Romeo. Opet ćeš
Govorit o progonstvu!

Lorenzo. Dat ću ti
I oklop jak, da odbiješ tu riječ,
I slatko mlijeko za tu nevolju
U utješiteljki filozofiji,
Ma da si prognan.

Romeo. Ha! I opet "prognan"!
Nek đavo nosi filozofiju,
Van da mi može Juliju načinit,
Presadit grad, oborit knežev sud -
Al ne može - ne spominji je više!

Lorenzo. Sad vidim - luda nema ušiju!

Romeo. I ne - kad mudrac nema očiju!

Lorenzo. Govorimo o tvome položaju.

Romeo. O nečem, što ne čutiš, ne možeš
Govoriti - već da si mlad ko ja
Tek dva-tri sata oženjen i da je
Tibaldo umoren i da si lud
Od ljubavi i prognan kao ja -
E, onda bi govorit mogao
I mogao bi kosu čupati
I na tle pasti, ko što ja sad činim,
I mjerit grob svoj neiskopan još!

(Baci se na tle)

(Napolju kucanje)

Lorenzo. Romeo dragi, netko kuca - ustaj
I skrij se!

William Shakespeare: Romeo i Julija

Romeo. Neću - van da mogu pare
Od uzdaha me bolnih kao oblak
Ogrnut i od očiju me sakrit.⁷⁴

(Kucanje)

Lorenzo. Čuj, kako kuca. - Tko je? - Ustani,
Romeo! Bit ćeš uhvaćen - o ustaj!

(Kucanje)

Ta počekajte časak. - Ustaj, bježi
U moju radnu sobu.

(Kucanje)

Odmah! - bože!
Kolika to je ludost! -

(Kucanje)

Idem, idem!
Tko kuca tako oštro? Odakle
To dolazite? Što je vaša želja?
Dojilja (napolju). Otvorite, da čujete, što nosim.
Ja dolazim od gospe Julije.
Lorenzo. O - onda uđi!

(Uđe dojilja)

Dojilja. Časni oče moj,
O recite mi, časni oče, gdje je
Muž moje gospe, gdje je, gdje Romeo?
Lorenzo. Na podu tamo, pjan od svojih suza.
Dojilja. Baš kao moja gospodarica,
Baš kao ona!
Lorenzo. Bolna sklonosti!
O teški jade!
Dojilja. Uprav tako leži
I plačuć jeca, jecajući plače. -

⁷⁴ O parama i oblacima, koji nastaju od uzdaha, vidi bilješku u I. prizoru I. čina.

O ustanite, ako li ste čovjek!
O ustajte za ljubav Juliji!
Da, njoj za ljubav. Čemu padati
U tako dubok "vaj"?

Romeo. O dojljo!

Dojlja. Da, smrt je svemu kraj, gospodine!

Romeo. O Juliji mi zboriš? Kako joj je?
Zar ne smatra me za ubilca gadnog,
Što djetinjstvo sam naše radosti
Okaljlo krvlju, njenoj tako srodnom?
A gdje je ona? Kako joj je? Reci,
Što veli moja tajna družica
O razdruženoj našoj ljubavi?

Dojlja. Ne veli ništa, nego plače, plače,
Na krevet pada, onda opet skoči
I viče: "o Tibaldo! - o Romeo!"
I opet natrag padne.

Romeo. Ubija je
To ime kao hitac, ispaljen
Iz samrtne puščane cijevi, ko što
I kleta ruka toga imena
Umorila je njojzi rođaka. -
O reci, oče, reci mi, u kojoj
Šupljini gadnog ovog kostura
To moje ime stanuje? O reci,
Da uništim taj omraženi stan!

(Trgne mač)

Lorenzo. Zaustavi tu ruku očajnu!
O jesi li čovjek ti? Tvoj lik mi veli,
Da jesi, ali suze su ti ženske,
A tvoji ljudi čini odaju,
Da pun si bijesa nerazumne zvijeri -
Il ružna žena u muškarca liku
Il grdna zvijer u slici obojega!
Sav zapanjen sam, svetoga mi reda,
Jer mišljah, da je sređena ti ćud.
Zar ti si ubio Tibalda? I zar hoćeš
Umorit sebe, a i gospu, koja
U tvom životu živi, okrećuć
Na sebe kletu mržnju? Zašto ružiš
Svoj rod i zemlju i nebesa,⁷⁵ kad je

⁷⁵ Nigdje nismo čuli, da bi Romeo bio ružio svoj rod, zemlju i nebesa. U Brookeovu epu, prema kojem je ova tragedija načinjena, grdi Romeo doista prirodu, svoj rod i zvijezde, a redovnik ga

U tebi sve to troje združeno,
A ti bi htio sve da odbaciš?
Sramotiš lik svoj, ljubav svoju, um svoj,
Kad obiluješ svim tim kao lihvar,
A ničime se ne služiš valjano,
Da uresiš svoj lik i um i ljubav.
Tvoj kradni lik je samo voštan kip,
Kad u njem nema muške hrabrosti,
A ljubavne su tvoje kletve laži,
Kad prisego si njegovati ljubav,
A ubijaš je. Um tvoj, ures taj
I ljubavi i lika, nakazan je,
Kad hoće da ih vodi, a ko barut
U rogu nekog nevještog vojnika
Od nespretnosti planuo je tvoje,
Te gineš sam od svoga oružja.⁷⁶
Ej, ustaj, momče! Julija ti živi,
Za koju bješe malo prije mrtav -
I u tome si sretan. Ubio si
Tibalda, koji tebe htjede ubit -
I u tome si sretan. Zakon, što je
Zaprijetio ti smrću, prometnu se
U prijatelja pa ti u progonstvo
Okrenu smrt - i u tome si sretan.
Na tebi leži teret blagoslova,
A sreća ti se u najljepšem ruhu
Umiljava, a ti ko ćudljiva,
Mrzovoljasta ženska mrko gledaš
Tu sretnu kob i ljubav. Pazi, pazi -
Jer takvi ljudi jedno umiru!
Sad idi, pođi svojoj ljubljenoj
Po dogovoru - hajde, popni se
U njenu sobu, da je tješiš. Ali
Ne ostaj tu do prvih noćnih straža,
Jer ne bi mogo proć' u Mantovu,
Gdje živjet moraš, dok nam dođe čas,
Da objavimo vašu ženidbu
I pomirimo vaše prijatelje,
Pa da u kneza milost izmolimo
I da te onda natrag zovnemo
S milijun puta većom radosti

onda zato prekorava. Šekspir je taj prijekor zadržao u redovnikovu govoru, zaboravivši, da Romeo nije stavio u usta spomenute grdnje.

⁷⁶ Dok su se puške sprijeda punile, nosio je vojnik za pojasom rog ili tikvicu s barutom. Blizu roga nalazio se i fitilj za potpaljivanje, pa ako je vojnik bio neoprezan, mogao mu se barut zapaliti i raznijeti ga.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Od kukanja pri tvome odlasku. -
Otidi, dojko, pozdravi mi gospu
I reci, neka cijelu kuću pogna
U krevet, kuda teški bol je vuče -
Jer dolazi Romeo.

Dojilja. Gospode,
Svu noć bih mogla ovdje stajati
I dobri nauk slušati! To je mudrost!
Al idem gospi reći, gospodaru,
Da dolazite.

Romeo. Idi ljubi mojoj,
Pa nek se spremi, da me izgrdi.

Dojilja. Ha - ovaj prsten reče da vam dam,
Gospodine. Požurite se! Hitro!
Jer već je kasno.

(Ode)

Romeo. Kako me je to
Ohrabilo!

Lorenzo. Sad idi. Laku noć -
Al do tog stoji tvoja sreća sva,
Da odeš prije nego stave straže
Il preodjeven u praskozorje.
U Mantovi ćeš boravit, a ja ću
Da nađem tvoga momka, koji će
Od vremena do vremena ti javljat
Svu dobru sreću, koja tu se desi.
Sad ruku amo - zbogom, laku noć!

Romeo. Da ne čeka me rajske sreće dio,
Taj rastanak bi s tobom bolan bio.

(Odu)

ČETVRTI PRIZOR

Soba u Capulettijevoj kući

(Uđu Capuletti, gospođa Capuletti i Paris)

Capuletti. Da - teška nas je stigla nesreća,
Gospodine, te nije bilo kada
Da svoju kćer nagovaramo, jer joj
Tibaldo bješe ko i meni drag.
E, tko se rodi mora da i umre!
Al kasno je i neće više sći
Večeras, a da nije vašeg društva,
I ja bih, znajte, čitav sat već bio
U postelji.

Paris. U ovo vrijeme tuge
Za prosidbu i nema vremena.
Sad gospo, laku noć, a vašoj kćerci
Moj pozdrav.

Gospođa Capuletti. Hvala. Sutra rano ću
Ispitati, što misli. Danas je
Sa svojim jadom sama zaključana.

Capuletti. Moj grofe Paris, ja ću smiono
Založit riječ, da djevojka vas ljubi,
I držim, da će vladat se u svemu
Po mojoj volji - da, i ne sumnjam. -
Al pođi ženo, k njojzi, prije nego
U krevet odeš, pa joj sve iskaži
O ljubavi mog sinka Parisa
I onda reci, pazi, u srijedu -
Hm, čekaj, čekaj - koji dan je danas?

Paris. Ponedjeljak, gospodine.

Capuletti. Da, da -
Ponedjeljak. E, u srijedu je rano -
Nek bude u četvrtak. Reci joj,
Da u četvrtak bit će vjenčana
Sa ovim dičnim grofom. Hoćete li
Bit spremni? Je l' vam po volji ta hitnja?
Al mnogo buke praviti nećemo -
Tek dva-tri znanca. Istom je ubijen
Tibaldo - pa da mnogo bančimo,
Zacijelo bi nam reko svijet, da nismo
Za rođaka baš ništa marili.
Tek nekoliko dobrih znanaca

I ništa više. Je l' vam po volji
Četvrtak?

Paris. Htio bih, gospodine,
Da već je sutra taj četvrtak.

Capuletti. Dobro
I zbogom - dakle u četvrtak budi. -
Al prije nego pođeš spavati,
Otiđi, ženo, našoj Juliji
I pripravi je na tu slavu. - Zbogom,
Gospodine.

(Paris ode)

Hej, u sobu mi svjetlost! -
E, baš je kasno - mogli bismo bome
I reći, da je rano. - Laku noć!

PETI PRIZOR

Julijina soba

(Uđu Romeo i Julija)

Julija. Zar ideš već? Još ne će svanuti
I nije bila ševa, nego slavuj,
Što probio je tjeskobno ti uho.
U onom šipku pjeva svaku noć -
Da, vjeruj, dragi, slavuj to je bio.

Romeo. Ne, to je ševa, što nam jutro javlja,
A nije slavuj. Gledaj, draga, gdje
Na istoku već pruge zavidne
Obasipaju tanke oblake⁷⁷ -
Dogorjele su noćne svjećice,
A radosni već dan poigrava
Po vrhovima gorskim oblačnim.
Otići moram sad i živjeti
Il ostati i umrijeti.

⁷⁷ Vidi II, 3.

Julija. Ja znam,

Da ona svjetlost nije svjetlost dana,
Već meteor je neki, što ga sunce
Isparuje, da tebi noćas bude
Zubljonosa i da ti sja na putu
U Mantovu - pa zato ostani,
Još ne treba da odeš.

Romeo. Dobro dakle,

Nek tu me zgrabe, nek me pogube,
Kad ti to hoćeš, ja sam zadovoljan -
I ono sivo nisu oči Jutra,
Već blijedi odsjev Cintijina čela,⁷⁸
I ono nije ševa, štono grlom
Po nebeskome svodu udara
Visoko gore iznad naših glava.
Ja ostajem, pa makar danak cijeli -
O dođi, smrti! Julija to želi.
Ej, dakle, dušo - je li dan il nije?

Julija. O jeste, dan je - odlazi što prije.

To ševino je grlo promuklo,
Što hrapavo i neskladno se glasi,
I laž je, da je sladak ševin glas,
Kad nama javlja gorki ristanak.
O ševi vele još, da s gubavicom
Zamijenila je oči. Da su bar
Zamijenile i svoja grla tako,
Kad ševa svojim glasom danak budi
I tebe tako tjera s mojih grudi!⁷⁹
Al idi sad - sve jasniji je zrak.

Romeo. Da - al u duši sve je gušći mrak.

(Uđe dojilja)

Dojilja. O gospo!

Julija. Dojko?

Dojilja. Majka dolazi

U vašu sobu. Već je svanulo -
Na oprez, čuvajte se, gospo.

⁷⁸ Cintija (lat. Cynthia, grčki Kynthia) je božica Diana (Artemida), koju su prikazivali s polumjesecom na čelu. Julija veli dakle u pjesničkoj slici, da je ona blijeda svjetlost, što se vidi, mjesečina.

⁷⁹ Ševa ima ružne, a gubavica lijepe oči. Zato je u narodu nastala riječ, da su ševa i gubavica zamijenile oči. Julija žali, što ševa nema gubavičino ružno grlo, jer onda ne bi mogla probuditi dan i Romeo bi još ostao kod nje.

William Shakespeare: Romeo i Julija

(Ode)

Julija. Onda

Nek ovaj prozor pusti dan unutra,
A život neka izađe iznutra.

Romeo. O zbogom sad - još jedan cjelov tvoj!

(Slazi kroz prozor)

Julija. Zar tako ideš, mužu, družo moj?

Al javljaj mi se svaki dan u satu -
Jer mnogo je u svakom časku dana⁸⁰
I po tom ću računu ostarjeti,
Dok opet svog Romea ugledam.

Romeo. Propustit neću nikad zgodan čas,
Da pošaljem ti pozdrav svoj i glas.

Julija. A hoćemo li se ikad jošte sresti?

Romeo. Ja ne sumnjam - i ovi jadi bit će
Tek slatke priče u budućnosti.

Julija. Al moja duša, bože, na zlo sluti,
I kao da te vidim, gdje ležiš
Ko mrtvac na dnu groba. Il me oko
Zavarava il zaista si blijed!

Romeo. I ti si, vjeruj, takva oku mom -
Jer žedan bol nam pije krv. Sad zbogom!

(Ode)

Julija. O srećo, srećo, nestalna si, kažu -
Al kako onda s njime ćeš postupat,
Što poznat je sa svoje vjernosti?
O budi, srećo, nestalna, jer onda
Zacijelo ne ćeš dugo ga zadržat,
Već meni ćeš ga natrag poslati.

Gospođa Capuletti (napolju). Hej, kćerko, je si li ustala?

Julija. Tko zove?

Zar gospa, moja majka? Možda nije
Ni legla još, a već je tako kasno,
Il ustala je tako rano? Koji
Neobičan je razlog amo goni?

⁸⁰ Juliji će vrijeme bez Romea tako sporo prolaziti, te će joj se činiti, kao da u svakom satu ima nekoliko dana. Zato želi, da joj se Romeo svaki sat po nekoliko puta javlja.

(Uđe gospođa Capuletti)

Gospođa Capuletti. Ej, kako, kćeri?

Julija. Nije dobro, majko!

Gospođa Capuletti. Još sveder plačeš smrt svog bratučeda?

Zar hoćeš plačem isprat ga iz groba?

Pa da i možeš, ne ćeš ga oživit.

Tko mnogo ljubi, malo jaduje,

A mnogo jada znači malo uma.

Julija. O daj da plačem bolni svoj gubitak!⁸¹

Gospođa Capuletti. Al taj gubitak tebi jeste bolan,

A nije milom, kog oplakuješ.

Julija. Al kad je tako bolan mi gubitak,

Svog milog moram oplakivati.

Gospođa Capuletti. Ti ne plačeš toliko, djevojko,

Što on je umro, već jer nitkov živi,

Što njega ubi.

Julija. Koji nitkov, majko?

Gospođa Capuletti. Romeo - nitkov!

Julija. Mnogo milja je

Od njega nitkov udaljen - i bog mu

Oprostio, jer ja mu opraštam

Od sveg srca - premda me je on

Ko nitko ojadio.

Gospođa Capuletti. To je zato,

Što izdajnik, ubilac živi.

Julija. Da -

I nitko osim mene ne smije

Osvetit nigdje moga bratučeda,

Kud moje ruke doprijet ne mogu.

Gospođa Capuletti. Osvetit ćemo njega, ne boj se.

Ne tuguj više - ja ću nekog poslat

U Mantovu, gdje živi prognani

Taj skitalac i on će takav mu

Napitak čudan dati, te će brzo

Tibaldu se pridružiti. Onda ćeš

Zacijelo i ti zadovoljna biti.

Julija. Ja neću nikad biti zadovoljna

S Romeom, dok ne ugledam ga - mrtva -

Kad moje srce tako teško pati

Za rođaka. Da možete, o majko,

⁸¹ Julija govori dvolično u ovom razgovoru i u kasnijem prizoru s Parisom (IV, I).

Pronaći nekog, da ponese otrov,
Ja bih ga sama tako smiješala,
Te brzo bi i mirno usnuo
Romeo od njega. Kako mi se grsti,
Kad čujem ga spomenut, a ne mogu
Da odem k njemu pa da osvetim
Svu onu ljubav, koju osjećah
Spram bratučeda, a na tijelu onog,
Što njega ubi.

Gospođa Capuletti. Ti pronađi sredstvo,
A ja ću naći takva čovjeka.
Al sad ću reći radosne ti glase.

Julija. O majko, dobro dolazi nam radost
U tužno doba. Kakvi to su glasi?

Gospođa Capuletti. Znaj, kćeri moja, brižna oca imaš
I on te hoće tuzi otet,
Pa zato je odjednom dan veselja
Iznašao, što ti ga ne slutiš,
A ni ja mu se nisam nadala.

Julija. U dobri čas - a kakav to je dan?

Gospođa Capuletti. E, u četvrtak rano ujutro
Kavalir mladi, viteški i dični
Grof Paris će u hramu svetog Petra
Učiniti te svojom radosnom
I sretnom ženom.

Julija. Tako meni hrama
I svetog Petra, ne će mene on
Učinit svojom ženom radosnom
I čudna to je hitnja, da se moram
Udavat prije nego mi je došo
U prosce taj, što muž mi hoće biti -
Pa zato reci ocu, molim te,
Da ne mislim se još udavati,
A kad i budem htjela, kunem se,
Romea - kojeg znaš da mrzim - volim
No Parisa. O divnih li glasova!

Gospođa Capuletti. Al evo oca, pa mu sama reci,
Da vidiš, kao on će to da primi.

(Uđu Capuletti i Julija)

Capuletti. Kad sunce sjeda, sitna rosa sipi,
A sad gdje sjede sunce mog sinovca,
Sve kiša pada. Što je djevojko?

Kip na bunaru⁸²? Sva u suzama?
Još sveder pljusak? Malim svojim tijelom
Ti glumiš more, lađicu i vjetar -
Jer tvoje oči mogu morem nazvat,
Što plačem prave oseku i plimu,
A tijelo ti je lađica, što jedri
Po slanoj vodi. Uzdasi su tvoji
Ko vjetrovi, što uzajamno bjesne
Sa suzama i ako li se brzo
Ne umire, prevrnut će se tijelo
Od napadaja burnih. Jesi l' ženo,
Već otkrila joj našu namjeru?

Gospođa Capuletti. Da mužu, ali neće nikoga
I hvali ti - o da je luda bar
Sa svojim grobom vjenčana!

Capuletti. Ej, lakše -
Govori, ženo, jasno, da te shvatim!
Što? Nikog neće? Nezahvalnica!
Zar nije sretna? Nije ponosna,
Što tako smo joj vrijedna kavalira
Za vjerenika nevjednici našli?

Julija. Ponosna nisam, al sam zahvalna.
Ne mogu da se onim ponosim,
Što mrsko mi je, al sam zahvalna
Na mrzosti, kad s ljubavlju se daje.

Capuletti. Gle mudrice! Što znači "ponosna"
I "hvalim vam" i "ne hvalim" pa opet
"Ne ponosna"? O gospođice drska,
Ne hvali hvalu, ne ponosi ponos,
Već spremaj svoje lijepe udove,
Da u četvrtak pođeš s Parisom
U crkvu svetog Petra il ću te
Odvući tamo ko na stratište.
O idi, gade ti bljedičavi,
Djevojčuro uvela lica, idi!

Gospođa Capuletti. O phi! Ta zar si lud?!

Julija. O čuj me, oče,
I budi strpljiv - samo jednu riječ -
Na koljenima, evo, ti se molim.

Capuletti. O do đavola, ti djevojčuro,
Nevaljalice neposlušna. Ja ću
Da riječ ti kažem: il ćeš u četvrtak
Na vjenčanje il ako nećeš, nikad
Ne pogledaj mi više u oči!

⁸² Figura na bunaru od kamena ili kovine, iz koje voda teče.

O ne govori, ne odgovaraj,
Ne odvrćaj mi, jer me prsti svrbe! -
O ženo, mi smo skoro smatrali
Za blagoslov, što dao nam je bog
Tek jedno dijete, ali sada vidim,
Da i to nam je jedno odviše
I da smo kletvu u njoj imali.
O bezočnice!

Dojilja. Nek je dobri bog
Blagoslovi! - O gospodaru, to je
Sramota, što je tako grdite!

Capuletti. A zašto, draga gospo mudričino?
Zaveži jezik svoj i brbljaj tamo
S blebetušama! Odlazi!

Dojilja. Pa nisam
Baš ništa rekla, što bi ružno bilo.

Capuletti. O đavo da te nosi!

Dojilja. Pa zar ne sm'jem
Ni riječ da kažem?

Capuletti. Mir! Ne gundaj, ludo!
Govori svoje mudrosti nad zdjelom
Blebetuša, jer tu ih ne treba.

Gospođa Capuletti. Ma odviše si žestok.

Capuletti. Grom i paka!
Ta još ću s uma sići! Danju, noću,
U svaki čas, u radu i u igri,
Sam i u društvu, vazda ja se brinuh,
Da udam nju, a sada, gdje joj nađoh
Gospodina, što plemenit je rodom
I mlad i bogat, krasno odgojen
I prepun sjajnih, štono riječ darova -
I lijep, da ljepšeg muža ne možeš
Poželjeti, pa onda ovo jaderno
Pijukalo, ta lutka plačljiva
I blesasta, kad ponudiš joj sreću,
Odgovara: "Ne udajem se još -
Ne mogu ljubiti - još sam premlada -
Oprostite mi, molim vas -" Pa dobro,
Al ako ne ćeš da se udaš, pazi,
Gdje hoćeš, sa mnom ne ćeš boraviti -
Pa zato pazi, razmisli - ja ne znam
Za šalu. Stavi ruku na srce,
Jer blizu je četvrtak. Budi moja,
Da mogu svom te prijatelju dati -
Il ako nećeš, idi do bijesa
I prosi, gladuj i umri na cesti,

Jer, kunem ti se, moja više nisi
I nikad ne ćeš blaga mog uživati.
Da, vjeruj mi i promisli, jer ja se
Ne kunem krivo.

(Ode)

Julija. Zar ne stoluje

U oblacima milost, koja može
Da zagleda mi u dno duše? Majko,
O mila majko, ne odbacuj me,
Odgodi svadbu tu za mjesec dana,
Za osam dana, ili ako ne ćeš,
Načini meni bračnu postelju
U mrkoj raci, gdje Tivaldo leži.

Gospođa Capuletti. Okani me se - radi, kako znaš,
Jer ja ti nemam više ništa reći.

(Ode)

Julija. O Bože! - Dojko, kako ćemo to

Da spriječimo? Moj vojno je na zemlji,
A moja vjera u nebu, pa kako
Da vratim vjeru natrag na zemlju,
Van da moj vojno zemlju ostavi
I da mi je s nebesa pošalje?
O utješi me i uputi me,
Jer nebo, jao, vrši svoju pakost
Na slabom biću, kakovo sam ja!
Što veliš ti? Zar nemaš utjehe,
O dojljlo, ni riječce radosti?

Dojljla. Imadem - čujte! Prognan je Romeo

I čitav svijet ću dati prema ništa,
Da nikad ne će smjeti da se vrati
I da vas prosi ili ako da,
To samo kradom. E, pa kad je tako,
Ja mislim, da će biti najbolje,
Da pođete za grofa. On je lijep
Kavalir i spram njega je Romeo
Odrlija. Ni orlić nema tako
Zeleno, živo, tako lijepo oko⁸³
Ko Paris, gospo. Duše mi i vjere,

⁸³ Zelene oči bile su smatrane za osobito lijepo. Napose su ih zanosno slavili španjolski pisci, među njima i Cervantes.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Taj drugi brak će donijeti vam sreću,
Jer bolji je od vašeg prvoga
Il ako nije, prvi vam je mrtav,
Il baš bi isto bilo, da i jest,
Kad nemate od njega koristi.

Julija. Je l' to tvog srca riječ?

Dojilja. O da - i duše,
Il oboje nek prokleta je.

Julija. Amen!

Dojilja. Što?

Julija. Divno si me utješila. Idi
I reci mojoj majci, da sam pošla
U ćeliju Lorenzu, jer se želim
Ispovjediti, što uvrijedih oca,
I oproštenje grijeha dobiti.

Dojilja. O hoću - to je vrlo pametno!

(Ode)

Julija. O vraže stari, đavle opaki! -
Je l' veći grijeh, što želi, da se lažno
Zakunem sada, il što muža mog
Pogrđuje, a istim jezikom,
Što tisuć' put je hvalio ga prije
I slavio? - O idi, savjetnice,
Jer odsad si daleko srcu mom! -
Lorenzu idem, da mi lijeka dade,
Pa ako njegov ne spasi me lijek,
Dovršit moram svog života tijek.

(Ode)

ČETVRTI ČIN

PRVI PRIZOR

Lorenzova ćelija

(Uđu Lorenzo i Paris)

Lorenzo. Zar u četvrtak? Vrlo kratko vrijeme!

Paris. E, tako hoće tast⁸⁴ mi Capuletti,
A ja ne želim svojom tromašću
Zaustavljati hitnju njegovu.

Lorenzo. A ne znate, što misli gospođica?
Taj put mi nije drag jer nije ravan.

Paris. Neumjereno smrt Tibaldovu
Oplakuje i zato sam joj malo
Govorio o našoj ljubavi,
Jer nema mjesta Venerinu smiješku
U domu suza. Njezin otac drži,
Da opasno je, što toliku vlast
Svom bolu daje - zato posve mudro
Požurit hoće našu ženidbu
I ustavit joj suza poplavu,
Jer sama joj se ne može oduprijet.
Sad znate razlog našoj hitnji.

Lorenzo (za se). O -
Da ne znam bar, zbog čega treba nju
Zaustavljati! - Ali evo, grofe,
U ćeliju mi gospa dolazi.

⁸⁴ Naime budući tast (vidi niže: o ženo).

(Uđe Julija)

Paris. U dobri čas, o ženo, sretosmo se!

Julija. "O ženo"? - možda, ako vjenčamo se.

Paris. To "možda" mora u četvrtak da je.

Julija. Što mora biti, bit će.

Lorenzo. Istina je.

Paris. Na ispovijed zar dolazite ocu?

Julija. I vama bih se ispovijedala,
Da odgovor vam dadem.

Paris. Nemojte
Zanijekati mu, da me ljubite.

Julija. Ispovjedit ću vama, da ga ljubim.

Paris. I usto još, da mene ljubite.

Julija. Ne - to bi mnogo više vrijedilo,
Da izrekne se iza vaših leđa,
No tu u lice.

Paris. Jadna dušice,
Od suza ti je nagrđeno lice.

Julija. Al slaba im je u tom pobjeda,
Jer bješe ružno prije napadaja.

Paris. Ta riječ ga ruži više nego suze.

Julija. Što istina je, nije kleveta,
I što sam rekla, svome licu rekoh.

Paris. I moje lice to je; što ga crniš!

Julija. To može bit, jer moje nije više. -
A jeste l' sada, oče, dokoni
Il da vam dođem oko večernje?

Lorenzo. Ne, sad mi služi dokolica, sjetna
I nevesela kćeri. - Moramo vas
Zamoliti grofe, da nas ostavite.

Paris. O - ne dô bog, da smetam sveti čin. -
Al u četvrtak, mila Julija,
Probudit ću vas. Dotle da ste zdravo -
I ovaj sveti cjelov primite.

(Ode)

Julija. Zaključaj vrata - onda plači sa mnom,
Jer nema nade, pomoći ni lijeka.

Lorenzo. Ja znadem tvoje jade, Julija,
I patim od njih izvan dosega

Svog uma. Kako čujem, moraš se
Već u četvrtak s grofom vjenčati
I ništa to odgodit ne može.

Julija. Ne reci, oče, da si o tom čuo,
Van da mi kažeš, kako to ću spriječit,
Il ako tvoja mudrost ne zna lijeka,
Nazovi mudrom moju namjeru,
I ovaj nož će smjesta mi pomoći!
Romeovo je srce s mojim bog
Udružio, a naše ruke ti -
I prije nego ova ruka, koju
Posvetio ti si Romeu, bude
Za neku drugu knjigu posveta,
I prije no se srce odmetne
Te izdajnički privoli se drugom,
Nek ovaj nož ih smakne oboje -
Pa zato iz iskustva dugog svog
Života daj mi brzu uputu
Il gledaj, gdje će tu između mene
I jada moga bodež krvavi⁸⁵
Ko sudac da izreče sud u onom,
Što nije mogla ni vještina tvoja
Ni ovlast, koju godine ti daju,
Do časnoga dovesti izlaza.
Ne oklijevaj - i ako nemaš lijeka,
Ja želim, da me snađe samrt prijeka.

Lorenzo. O stani, kćeri, meni sviće nada,
No očajno je njeno izvršenje
Baš ko i zlo, što hoćemo ga spriječit.
Al ako voliš ubiti se sama
No vjenčati se s grofom Parisom,
Zacijelo onda možeš podnijeti
I sliku smrti, da se oprostiš
Sramote i da ukloniš se smrti,
Gdje sad hoćeš da joj prkosiš -
Pa ako smiješ, ja ću lijek ti dati.

Julija. O reci, reci - volim nego poći
Za Parisa - da skočim s vrha kule,
Il razbojničkim stazama da hodam,
Il da mi čučat među zmijama,
Il s medvjedima bijesnim sapni me,
U kosturnicu noću me zatvori,
Što mrtvačkih je puna kostiju,
Cjevanica i žutih lubanja
Bez čeljusti, što muklo čegrću

⁸⁵ U ono doba nije bilo nimalo neobično, ako je dama uza se nosila bodež.

U smrdljivom i vlažnom truležu,⁸⁶
Il reci, nek u novi sađem grob
I u mrtvačev zavijem se pokrov -
Od svega toga ja sam strepila,
Kad slušah samo, gdje se spominje,
A sad ću to bez bojazni i sumnje
Učiniti, da mužu svome dragom
Neokaljana žena ostanem.

Lorenzo. Pa dobro, dakle, budi radosna
I pođi kući - reci, da ćeš poći
Za Parisa; a sutra već je srijeda,
Pa gledaj sama biti uvečer,
Da ne bude kod tebe dojlja,
A kada legneš, uzmi ovo staklo
I popij njegov sok, i odmah će ti
Po žilama poteći neka hladna
I teška vlaga; koja će obuzet
Sve tvoje ćuti - sva će bila tvoja
Zaustavit tijek svoj prirodni,
Ni dah svjedočit ne će ni toplina,
Da živiš, ruže će izbljedjeti
Na usnama ti i na obrazima
Ko pepeo, a očni kapci pasti,
Ko kada smrt nam život zamračí -
Iz udova će nestat gipkosti,
Ukočit će se, hladni, obamrli.
U slici te ćeš smrti tobožnje
Do četrdeset i dva sata ostat,⁸⁷
A tad se prenut ko od slatkog sna.
Kad ujutro ti dođe vjerenik,
Da s postelje te digne, bit ćeš mrtva
I - kako nam je stari običaj -
U ponajboljim će te haljinama
Na nosilima i nepokrivenu
U onu staru odnijet grobnicu,
Gdje leži cijeli Capulettov rod.
Al tek što imaš da se probudiš,
Romeo će za našu osnovu
Iz moga pisma doznati i doći,
A ja ću onda s njime paziti,
Dok ti se preneš, i još istu noć
Odvesti će te on u Mantovu -

⁸⁶ Inspiraciju za ovo mjesto našao je Šekspir valjda u svom rodnom mjestu, gdje se nalazi jedna od najvećih kosturnica u Engleskoj.

⁸⁷ Zašto baš četrdeset i dva sata? Julija je ispila napitak u utorak uvečer, a probudila se u četvrtak pred zoru. Spavala je dakle oko trideset sati.

I tako ćeš sramote se oprostiti.
Al ne sm'je slabost niti ženski strah
Na djelu slomit tvoju srčanost.

Julija. O daj mi, daj! O strahu ne govori!

Lorenzo. Na, uzmi, pa mi jaka budi
I dobro mi izvrši naum taj,
A ja ću smjesta poslat redovnika
U Mantovu sa pismom za tvog muža.

Julija. U ljubavi su mojoj sve mi nade,
Tek ona može snagu da mi dade.
Sad zbogom, dragi oče!

(Odu)

DRUGI PRIZOR

Trijem u Capulettijevoj kući

(Uđu Capuletti, gospođa Capuletti, dojilja i dva sluge)

Capuletti. Sazovi goste ovdje popisane. -

(Sluga ode)

Ti nađi dvaest vještih kuhara⁸⁸.

Drugi sluga. Nijedan vam neće biti rđav, jer ću iskušati, da li umiju oblizivati prste.

Capuletti. Pa čemu takvo iskušavanje?

Drugi sluga. E, gospodar, rđav je kuhar, koji ne umije oblizivati prste⁸⁹ - zato ne će sa
mnom onaj, koji ne bude umio oblizivati prste.

Capuletti. Idi, idi! -

(Drugi sluga ode)

⁸⁸ Dvadeset kuhara za nekoliko dobrih znanaca! (III, 4). Ili je Capuletti promijenio namjeru ili je Šekspir zaboravio, što mu je prije stavio u usta. Takvih neskladnosti ima mnogo u Šekspira.

⁸⁹ To je u ono doba bila poslovice, koja se nalazi i u Puttenhamovoj knjizi "Arte of English Poesie", štampanoj god 1589.

E, slabo ćemo biti spremljeni
Za slavu tu. A zar je moja kći
Lorenzu pošla?

Dojilja. Jeste.

Capuletti. To je dobro,
Jer možda će je opametiti on.
Tvrdekorna je, glupa cura to!

Dojilja. Gle, vedra čela eno dolazi
Sa ispovijedi.

(Uđe Julija)

Capuletti. Kuda si se vukla,
Tvrdoglavice ti?

Julija. Onuda, gdje sam
Naučila da kajem se za grijehe
Protivljenja i neposlušnosti
Sram roditeljskih vaših naloga.
Naložio je otac mi Lorenzo,
Da pred vas ovdje padnem ničice
I oproštenje vaše izmolim.
Oprostite mi dakle, molim vas,
Jer odsad ću vas uvijek slušati.

Capuletti. Pošaljite po grofa, idite
I recite mu to - ja hoću da se
Ta veza sveže sutra ujutro.

Julija. Gospodina sam srela mladoga
U ćeliji Lorenzovoj te njemu
Pokazala toliko ljubavi
Koliko god je dolikovalo,
I nisam prešla mjeru čednosti.

Capuletti. E, to je lijepo, radujem se - ustaj -
Baš kako treba. Sad bih htio s grofom
Govoriti - dabome, idite,
Dovedite ga amo. Boga mi,
Redovnik sveti, časni otac taj
Zadužio je mnogo cijeli grad.

Julija. U moju sobu hajdmo, dojiljo,
Da pomogneš mi nakite izabrat,
Za koje misliš, da bi zgodni bili
I potrebni, da urese me sutra.

Gospođa Capuletti. Ne - do četvrtka ima još kada.

Capuletti. Otiđi, dojko, s njom, jer sutra treba
U crkvu ići.

(Julija i dojlja odu)

Gospođa Capuletti. Kratko vam je vrijeme
Za priprave, jer sad će eto noć -
Capuletti. Koješta - ja ću prihvatit se posla
I sve udesit - ne boj mi se, ženo,
Već idi i pomози našoj kćeri
U kićenju. Večeras ne ću leći
U krevet - zato ostavi me samog -

(Gospođa Capuletti ode)

Za ovaj put ću glumit gazdaricu. -
Hej! - Odoše - pa dobro, idem sam,
Da pripravim i grofa Parisa
Za sutrašnjicu. Kako mi je lako
U duši, što je tako otporna
Djevojčica se opametila.

(Ode)

TREĆI PRIZOR

(Julijina soba)

(Uđu Julija i dojlja)

Julija. Da, najbolja je ova haljina.
A sad te molim, draga dojljo,
Da samu me večeras ostaviš.
Izmolit mi je mnogo molitava
I ganut nebo, da blagoslovi
Moj život, koji pun je grijeha, znaš, i opak.

(Uđe gospođa Capuletti)

Gospođa Capuletti. Što je? Jeste li marljive?
I treba li vam moje pomoći?

Julija. Ne, majko, već smo izabrale sve,
Za sutrašnju što dolikuje slavu.
Ali sad me, molim, samu ostavi,
A dojka neka s tobom noćas bdi,
Jer to nas je zateklo iznenada,
I znam, da ruke pune su vam posla.

Gospođa Capuletti. Pa laku noć! U postelju mi pođi
I počivaj, jer to ti treba.

(Gospođa Capuletti i dojilja odu)

Julija. Zbogom! -

Bog zna, da li ikad još ćemo se sastati!
Slaboća neka, neka hladna groza
Sve moje žile sada prožima
I leđi mi toplinu životnu. -
Povratite se, da me utješite!
O dojiljo! - Ali što će ona tu?
Taj kobni prizor moram sama glumiti. -
Stakalce, amo! - Ali ako ovaj
Napitak nema snage nikakve?
Da li ujutro ću biti vjenčana?
Ne! Ovaj to će spriječiti. - Ovdje leži! -

(Stavi kraj sebe bodež)

Ali ako to je otrov, što ga je
Redovnik meni dao lukavi,
Da umrem i da on se oprosti
Sramote toga drugog vjenčanja,
Jer prije me je vjenčao s Romeom?
Strah me, da jest, pa ipak - rekla bih,
Da nije, jer ga svatko poznaje,
Da svet je čovjek - zato neću ja
Da gajim tako gadnu misao.
Ali ako me u raku polože,
A probudim se prije nego moj
Romeo dođe, da me izbavi?
Strahota to je! Neću li se ugušiti
U ruci onda, kojoj trula usta
Ne primaju ni daška zdrava zraka,
I udavljena umrijeti, prije nego
Romeo stigne? Ako pak poživim,
Zar nije vrlo lako pomisliti,

Da strašna slika samrti i noći
I strava onog mjesta - grobnice,
Starinske rake, gdje od vjekova
Počivaju već naslagane kosti
Svih pokopanih mojih pradjedova,
Gdje krvavi Tivaldo leži svjež
U zemlji, trunuć u svom pokrovu,
Gdje, kako kažu, dusi hodaju
U neko doba noći - jao meni!
Zar ne može se lako desiti,
Te ja ću - ako prerano se prenem -
A posred onog smradnog zadaha,
Gdje dusi kriče ko mandragora,
Kad s korijenom iz zemlje je iščupaš,
Te smrtnici polude, čujuć je⁹⁰ -
O ne ću l' s uma sići prenuv se,
A među svim tim groznim stravamama,
I udima se svojih pređa igrat?
Iz pokrova izvući sakatog
Tibalda u tom bijesnom ludilu?
I košću nekog veljeg rođaka
Ko toljagom svoj mozak očajni
Razmrskati? O gledaj! Čini mi se,
Da vidim duha svoga bratučeda,
Gdje vreba na Romea, koji mu je
Na rt svog mača tijelo natakao.
Tivaldo, stani! O Romeo moj,
Ja idem k tebi - tebi ovo pijem!

(Ispije stakalce i padne na postelju)

⁹⁰ Za mandragoru (njem. Alraun) se držalo, da raste pod vješalima i da ima u sebi veliku moć za vraćanje. Ali ona je napola živo biće, pa ako je tkogod hoće s korijenom iz zemlje iščupati, kriči tako strahovito, da čovjek umre ili poludi.

ČETVRTI PRIZOR

Trijem u Capulettijevoj kući

(Uđu gospođa Capuletti i dojlja)

Gospođa Capuletti. Na, uzmi ove ključe, dojljo,
Jer potrebno je još mirodija.

Dojlja. U kuhinji nam treba dunja još
I datula.

(Uđe Capuletti)

Capuletti. Hej! Hitro, hitro, hitro!
Jer već su drugi pijetli zapjevali
I jutarnje zazvonilo je zvono.
Već tri su sata - prigledaj kolače,
Angelica,⁹¹ i ne pitaj za trošak.

Dojlja. U poslove se ženske ne miješajte,
Već lezite - oboljet ćete sutra,
Što probdjeli ste noć.

Capuletti. Ja? Ne boj se -
Za manje stvari probdio sam noći
I nikad nisam bio bolestan.

Gospođa Capuletti. Da, da - zbog ženskih nekada si bdio,
Al ja sad bdim nad takvim tvojim bdjenjem.

(Gospođa Capuletti i dojlja odu)

Capuletti. E - ljubomora, ljubomora!

(Uđu tri sluge s ražnjevima, kladama i košarama)

Ej - Što носиš momče?

Prvi sluga. Ne znam, gospodaru,
Al za kuhača je.

Capuletti. Požuri se,
Požuri se!

⁹¹ Angelica je valjda ime gospođe Capuletti.

William Shakespeare: Romeo i Julija

(Prvi sluga ode)

Hej! Nosi suše klade -
I zovni Petra, da ti kaže, gdje su.
Drugi sluga. Da nađem klade, sâm imadem glavu
I ne treba da Petra zato smetam.

(Ode)

Capuletti. Baš dobro mi je odgovorio
Ugursuz taj - i nije glup ko klada.
Al, bog i vjera, već je bijeli dan
I grof će odmah s glazbom biti tu,
Jer tako reče.

(Napolju glazba)

Ha, već dolazi!
O dojko! - Ženo! - Hej! - O dojiljo!

(Dojilja se vrati)

Probudi kćer mi, idi, nakiti je,
A ja ću dotle s Parisom čavrljat.
Požuri mi se, hitaj, žuri se,
Jer zaručnik je došo. Hitaj, velim!

(Odu)

PETI PRIZOR

Julijina soba

(Julija u postelji. Uđe dojilja)

Dojilja. Hej, gospođice! Gospo! Julija!
Baš tvrdo spava. Janje moje! Gospo!

William Shakespeare: Romeo i Julija

Phi, ljenivice! Mila gospo Dušo!
Hej, nevjestice! Što - zar ni riječi?
A - htjeli biste spavati unaprijed
Za nedjeljicu dana, jer je grof
Zacijelo spreman te vam nešto sprema,
Gdje nema mirnog sna! - Oprosti, bože
I gospo sveta, kako tvrdo spava!
Al moram je probudit. - Gospo, gospo!
Zateći će vas grof u postelji
I grdno ćete prepasti se bome.
Ej hoćete li? - Što - zar odjeveni?
Obukli ste se pa ste opet legli?
E, moram vas probudit. Gospođice!
O gospođice! - Jao! U pomoć!
Pomozite - ah, Julija je mrtva!
O kleta kobi, zašto li se rodih! -
Hej, rakije! - O gospodaru! Gospo!

(Uđe gospođa Capuletti)

Gospođa Capuletti. Što vičeš tako?
Dojilja. Kuku nama!
Gospođa Capuletti. Što je?
Dojilja. Ta pogledajte amo! Tužni dane!
Gospođa Capuletti. O jao meni! Dijete moje! Jao!
O jedini moj živote, oživi
I progledaj, il ja ću s tobom umrijet!
O, u pomoć! O, viči: "u pomoć!"

(Uđe Capuletti)

Capuletti. Sramota je, što Julije još nema,
A muž joj je već ovdje.
Dojilja. Mrtva je!
Preminula je, kuku lele! Mrtva!
Gospođa Capuletti. O ajme meni, mrtva, mrtva, mrtva!
Capuletti. Da vidim! Jao! Hladna već je sva
I krv se u njoj stinula i udi
Ukočili, a usne su se njene
Razdružile već davno sa životom -
Ko preran mraz je na nju pala smrt,
Na ponajljepši cvijet na polju svijeta.
Dojilja. O nevoljo, o jade!
Gospođa Capuletti. Bolni čase!

William Shakespeare: Romeo i Julija

Capuletti. Smrt, koja nam je sada ugrabi,
I meni ljute jade zadade,
Zavezala mi jezik - ja sam nijem.

(Uđu Lorenzo i Paris sa sviračima)

Lorenzo. Je li spremna mlada poći u crkvu?

Capuletti. Da, spremna poći - al u nepovrat! -
U noći, sinko, i baš uoči
Tvog vjenčanja je demon smrti nju
Obljubio - o gledaj, gdje leži! -
I zgazio joj djevičanstva cvijet.
Da, on je zet moj, on moj baštinik
I s njim je moja kći sad vjenčana.
Nek umrem i ja, nek mu bude život
I blago moje - sve je njegovo!

Paris. Za licem ovog jutra dugo čeznuh,
A sad me gleda takvim pogledom!

Gospođa Capuletti. O čemerni i kleti, mrski dane!
O ponajgorči čase, što ga vrijeme
Na vječnom svome putu ugleda!
Tek jedno bijedno, jedno dijete drago,
Tek jedna radost, jedna utjeha,
I kruta smrt je ote oku mom!

Dojilja. O jade! O ti gorki, gorki dane!
O tužni dane, najčemerniji,
Što ikada ga, ikad ugledah!
O dane, dane! O ti mrski dane!
Još nije bilo tako crnog dana -
O gorki dane, o ti gorki dane!⁹²

Paris. O podla smrti, ti me prevari
I razdruži i ojadi i ubi!
O kruta smrti, svega ti me skrši!
O ljubavi! O živote! Ne, ne -
Ne život, nego ljubav u smrti!

Capuletti. O - prezren, zgažen, mržen, mučen, satrt!
O tužni čase, zašto dolaziš,
Da moriš, moriš naše slave sjaj?
O dijete moje! Duša, a ne dijete!
O jao, mrtva! Dijete mi je mrtvo -
I sva je slast mi pokopana s njim!

⁹² Neki drže, da se Šekspir ovim bombastičnim govorom, a možda i onima, što iza njega slijede (Parisovim i Capulettijevim) htio narugati tragedijama rimskog pjesnika Seneka, koje su u engleskom prijevodu izašle god. 1581.

Lorenzo. O stid vas bilo! Jadu nije lijek
U jadovanju. Božja je i vaša
Ta lijepa djeva bila - sad je svu
Imade bog i to je sreća za nju.
Svoj dio niste mogli od smrti
Sačuvati, al nebo čuva svoj
U vječnome životu. Zar vam nije
Sva čežnja bila njeno blaženstvo,
A vaše nebo njeno uzvišenje?
A sada, gdje je tako uzvišena
Nad oblake i kao nebo samo
Visoka - sada plačete! O zla je
Ta vaša ljubav, kojom ljubite je,
Te ludujete videć, da je sretna!
U dugom braku ženi raj ne cvjeta,
Već kada ode mlada s ovog svijeta.
Pa zato svoje suze utrite
I ružmarinom sada pospite
To lijepo tijelo i po običaju
U najljepšem ga ruhu u crkvu
Odnosite - jer srce nas doduše
Na suze tjera, kad nas mori tuga,
Al razum takvim suzama se ruga.

Capuletti. Sve, što smo za veselje spremili,
Za pogreb sad će služiti nemili,
I mjesto svadbe bit će karmine,
A mjesto glazbe tužna zvonjava,
I sve će naše himne svečane
Zamijenit bolne pjesme pogrebne,
A nevjestinsko cvijeće služiti će,
Da mrtvo tijelo uresi - i sve će
Izvrnuti se tako.

Lorenzo. Idite,
Gospodine, odavle - i vi gospo,
A i vi, grofe - svak se neka sprema
Do groba pratit ovo lijepo tijelo.
Zbog nekog grijeha bog se gnjevi na vas,
Pa zato njega ne izazivajte,
Već presvetu mu volju poslušajte.

(Capuletti, gospođa Capuletti, Paris i Lorenzo odu)

Prvi svirač. E, mi možemo spremiti svirale i otići.

Dojilja. Ah, spremite ih, dragi, dobri ljudi,
Jer nama više ne mogu da služe.

William Shakespeare: Romeo i Julija

(Ode)

Prvi svirač. Da, ali nama će, nadam se, još poslužiti.

(Uđe Petar)

Petar. Svirači, o svirači - "Miruj srce, miruj srce -". O ako vam je moj život mio, svirajte mi "Miruj, srce".

Prvi svirač. A zašto "Miruj, srce -"?

Petar. O svirači, jer moje srce samo svira: "Srce mi je puno jada -". O svirajte mi kakvu veselu tužaljku, da me utješite.

Prvi svirač. Ne, tužaljku ne ćemo. Sad nije vrijeme za sviranje.

Petar. Dakle nećete?

Prvi svirač. Ne.

Petar. Dobro, onda ću vam naplatiti.

Prvi svirač. Čime?

Petar. Bome neću novcem, nego rugom. Zasvirat ću vam.

Prvi svirač. Onda ćete vi biti svirač, a mi slugani.

Petar. Onda ću ja uzeti sluganovu kустuru pa ću njome guditi po vašim lubanjama i to u cijelim kajdama. Dat ću vam i re i fa! Shvaćate li?

Prvi svirač. Shvaćamo kajde, ali ne shvaćamo, kako bi gvozden bodež mogao biti gudalo.

Drugi svirač. Molim vas, zataknite bodež pa izvucite pamet.

Petar. E, čuvajte se moje pameti! Izbit ću vas na mrtvo ime gvozdenom pameću, a zataći ću svoj gvozdeni bodež. Odgovorite mi kao ljudi na ovo:

"Kad srce muče ljuti jadi
I kad je duša sjetna sva,
Tad srebrn zvuk nas glazbe sladi -"⁹³

Zašto "srebrn zvuk"? Zašto "srebrn zvuk glazbe"? Što velite vi, Simo Žica?

Prvi svirač. Pa zato, gospodine, što srebro ima mio zvuk.

Petar. Vrlo dobro! - A što velite vi, Andro Trubilo?

Drugi svirač. Ja velim "srebrn zvuk", jer svirači za srebro zvučno sviraju.

Petar. I to je vrlo dobro! - A što velite vi, Janko Sviralica?

Treći svirač. Bome - ja ne znam, što bi reći.

Petar. O, oprostite - vi ste pjevač, pa ću ja mjesto vas reći. "Srebrn zvuk glazbe" veli se zato, što svirači ne dobivaju zlato za svoje zvučno sviranje -

⁹³ Ti su stihovi iz jedne poznate pjesme onoga doba.

William Shakespeare: Romeo i Julija

"Tad srebrn zvuk nas glazbe sladi
I utjehu nam slatku dâ.

(Ode)

Prvi svirač. Kakav je to pogan ugursuz?

Drugi svirač. Odnio ga bijes! - Hajdmo da počekamo, dok se ne skupi žalosni skup, i os-
tanimo na večeri.

(Odu)

PETI ČIN

PRVI PRIZOR

Ulica u Mantovi

(Uđe Romeo)

Romeo. O ako mogu sanku laskavom
Da vjerujem, taj san mi kazuje,
Da radosni su glasi blizu već.
Car mojih grudi⁹⁴ sjedi veseo
Na prijestolju i danas cio dan
Neobičan me neki diže duh,
Pun vedrih misli, u visine zračne.
Ja usnih, da je došla moja žena
I mrtva me zatekla - čudan san,
Gdje mrtav čovjek može misliti! -
I cjelovi su njeni moja usta
Zadahnući životom, te sam namah
Oživio i carem postao.
O kako slatka mora sama ljubav
Da bude, kad već sjena njezina
Tolikom rajskom slasti obiluje.

(Uđe Baltazar)

Ha, vijesti iz Verone! - Što je novo?
Zar ne носиš mi pismo, Baltazare,
Od redovnika? Kako moja žena?
Je li zdrav mi otac? Kako Julija?

⁹⁴ To je valjda srce.

To pitam, to, jer ništa ne može
Da bude zlo, tek ako njoj je dobro.

Baltazar. E, onda nije zlo, jer njoj je dobro.
U staroj ruci Capulettijevoj
Sad spava njeno tijelo, gospodaru,
A besmrtni joj dio živi gore
Sa anđelima. Vidjeh, kako su je
Položili u porodičnu raku,
I smjesta skočih, da vam javim to.
Oprostite, što zle vam glase nosim,
Al takvu ste mi službu nametnuli.

Romeo. Zar tako? Onda prkosim ti, bože!⁹⁵ -
Ti znaš moj stan - donesi mi papira
I crnila i najmi brze konje,
Jer odlazim večeras odavle.

Baltazar. Ne, gospodaru - strpите se malo,
Jer blijedi ste, a divlji pogled vam
Na nešto strašno sluti!

Romeo. Varaš se.
Otiđi i učini, što ti rekoх.
Zar nije pismo dao ti redovnik?

Baltazar. Ne, gospodaru.

Romeo. Ništa zato - idi
I najmi konje - ja ću za tobom.

(Baltazar ode)

Večeras ćemo skupa ležati,
O Julija - al razmislimo, kako?
O kako li si hitra, nevoljo,
Da očajniku uđeš u dušu.
Opominjem se nekog ljekarnika,
Što ovdje negdje živi. Nedavno sam
U traljavu ga vidio odijelu
I prevješениh dugih obrva,
Gdje bere bilje. Sav je mršav bio,
Jer ljuta ga je bijeda oglodala
Do kostiju. U njegovu dućanu
Siromašnome visi kornjača
I ispunjen aligator i druge
Kožurine od riba nakaznih.
Na policama narijetko se rasu
Tek nešto jadnih praznih kutija

⁹⁵ Ova kratka, ali jaka očajnička rečenica govori snažnije, nego bi jadikovka.

I zelenih zemljanih lonaca
I mjehurâ, komadića od vrpce
I pljesnivoga sjemena i smole,⁹⁶
A sve tek zato, da se nešto vidi.
Kad vidjeh takvu bijedu, pomislih:
Da sada nekom treba otrova,
Gdje kazan smrti prijeti svakome,
Tko dao bi ga tu u Mantovi,
Taj bijednik bi ga njemu prodao.
Ta miso je moju potrebu
Naslutila, a ovaj potrebni
Siromah mi ga mora prodati.
Da, ovdje bit će njegov jadni dom,
Koliko pamtim, al je danas blagdan,
Te prosjakov je dućan zatvoren. -
Hej, ljekarniče!

(Uđe ljekarnik)

Ljekarnik. Tko me više tako?

Romeo. Ej amo, brajko, - vidim, da si ubog -
Na, četrdeset evo dukata
I daj mi za njih gutljaj otrova,
Al tako oštar, tako brz napitak,
Da razide se po svim žilama
I da se smjesta mrtav sruši pilac,
Života sit, a tijelo se od daha
Oslobodi, al tako strelimice,
Ko barut štono jurne, ispaljen
Iz topovskog smrtonosnog ždrijela!

Ljekarnik. Ja imam takvih smrtnih otrova,
Al zakon prijeti smrću svakome
U Mantovi, tko proda njih.

Romeo. Zar ti -
Ti, go i bijedan, pa se bojiš smrti?
Na licu ti se vidi ljuta glad,
Iz očiju ti zuri nevolja,
Na leđima ti visi prosjaštvo
I prezir - svijet ti nije prijatelj
Ni njegov zakon - nema zakona

⁹⁶ Kritika, osobito francuska, prigovarala je mnogo, što Romeo u tako tragičnom momentu može tako potanko opisivati ljekarnikov bijedni dućan. Drugi opet drže, da Romea, pošto je naumio umrijeti, silnom snagom zaokuplja sve ono, što je u vezi sa sredstvom, koje će mu donijeti smrt. - Što se napose tiče zelenih zemljanih lonaca, dokazano je, da se baš u Šekspirovo doba razvila industrija takvih lonaca.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Na svijetu, da se ti obogatiš,
Pa zato nemoj bit siromašan,
Već pogazi ga - uzmi -

Ljekarnik. Moja volja
Ne pristaje, već moje uboštvo.

Romeo. Pa tvoju volju ja i ne plaćam,
Već uboštvo.

(Ljekarnik ode u dućan i vrati se odmah sa staklencem)

Ljekarnik. U kakvugod ga uspi
Tekućinu, pa da imadeš snagu
Od dvaest ljudi, smjesta će te skršit.

Romeo. Na, evo zlata - to je ljući otrov
Za ljudske duše, koji čini više
Umorstva, znaj, na ovom gadnom svijetu
No jadni sok taj, koji ne smiješ
Da prodaš. Ja sam tebi dao otrov,
A nisi ti ga meni prodao.
Sad zbogom. Kupi hrane za to, gledaj,
Da ugojiš se. - Hajdmo, okrepo
- Ne otrove - do Julijine rake,
Da oprostiš me kobi naopake!

(Odu)

DRUGI PRIZOR

Lorenzova ćelija

(Uđe Giovanni)

Giovanni. Lorenzo, brate, časni franjevče!

(Uđe Lorenzo)

Lorenzo. Ja znam taj glas - to brat je naš Giovanni. -
U dobri čas iz Mantove se vrati!

Što veli moj Romeo? Ako mi je
Napiso štogod, daj mi pismo to.

Giovanni. Ja odoh prvo tražit nekog brata
Bosonogog od reda našega,
Što bolesnike pogađa u gradu,
Da ide sa mnom,⁹⁷ ali kad ga nađoh,
Posumnjaše redari, da smo oba
Iz iste kuće, gdje kuga vlada,⁹⁸
Zapečatiše je i ne dadoše,
Da odemo - te tako nisam mogo
Pohitjeti u Mantovu.

Lorenzo. Pa tko je
Romeu moje pismo odnio?

Giovanni. Na, evo ga - ne mogoh mu ga poslat,
A ni glasnika naći, da ga tebi
Ponese - tako svak se bojao
Od zaraze.

Lorenzo. O nesretne li kobi!
To pismo nije bilo ništavo,
Već važno - tako meni reda mog -
I prevažno, te mogu nastati
Opasnosti goleme, što je tako
Zanemareno. Idi, brate, sad
Pa gvozdenu mi motku pribavi
I smjesta je u moju ćeliju
Donesi.

Giovanni. Idem - donijet ću je, brate.

(Ode)

Lorenzo. Sad moram poći sam do grobnice,
Jer Julija će lijepa za tri sata
Probudit se i proklinjati mene,
Što ništa nije javljeno Romeu.
Al nanovo u Mantovu ću pisat,
A nju ću tu u svojoj ćeliji
Zadržati, dok ne dođe Romeo.
O jadne duše, koja mora živa
Med mrtvima u grobu da se skriva!

(Ode)

⁹⁷ U Brookeovu epu stoji, da su rijetko pojedini redovnici sami hodali gradom, nego da su morala barem po dvojica zajedno ići.

⁹⁸ U Brookeovu epu vlada kuga u Mantovi, a ne u Veroni.

TREĆI PRIZOR

Crkvena porta, u njoj grobnica porodice Capuletti

(Uđu Paris i njegov paž, noseći cvijeće i zublju)

Paris. Daj amo zublju, momče. Odlazi
I stani podalje. Ne - utrni je;
Jer ne ću da me tkogod vidi. Legni
Pod ono grmlje tisovo, a uho
Na šuplju zemlju čvrsto mi priloni,
Da čuješ svaku nogu, koja bi
Tu u crkvenu portu stupila,
Što prhla je i razrivena sva
Od prekopanih grobova. Zazviždi,
Kad čuješ, da se štogod primiće.
Daj cvijeće - idi - čini, što ti rekoh.

Paž (za se). E, malo me je strah, da budem sam
U porti tamo, al ću biti hrabar.

(Skloni se)

Paris. O slatki cvijete, cvijeće ja ti nosim
Na bračni krevet, ovaj tvrdi kamen,
I vodom ću ga mirisnom da rosim,
Il na nj će padat mojih suza pramen.
I svake noći naći ću se tu,
Da plaćuć cvijećem obaspem te svu.

(Paž zazviždi.)

To paž mi javlja, da je netko blizu.
Al koja kleta noga stupa noćas
Ovuda, da mi smeta tužni čin
I odred moje vjerne ljubavi?
Sa zubljom zar? - O noći, skrij me na čas.

(Skloni se)

(Uđu Romeo i Baltazar sa zubljom, kukom itd.)

Romeo. Daj amo kuku i tu polugu.

A sada uzmi ovo pismo - gledaj,
Da ujutru ga predaš ocu mom.
Daj zublju amo. Tako ti života,
Zapovijedam ti - što god vidio
Il čuo tu, stoj vazda podalje
I ne smetaj me u mom postupku.
Ja silazim u ovaj krevet smrti,
Da vidim lice svoje gospođe,
Al najviše da s mrtvog prsta joj
Skupocjen prsten skinem, jer mi treba
Za neki važan posao - pa zato
Odilazi - al ako mi se vratiš,
Da uvrebaš radoznao, što smjeram
Učinit jošte, tako mi nebesa,
Razderat ću te na komadiće
I udove ću tvoje rasuti
Po gladnom groblju. Moj je naum divlji
I stravičan baš ko i ovaj čas,
Užasniji i neumolniji
Od gladnog tigra i od bučnog mora.

Baltazar. Ne, neću vam smetati, gospodaru -
Već idem.

Romeo. Tako ćeš mi prijateljstvo
Dokazat svoje. Uzmi, momče, ovo
I budi sretan. Zbogom!

Baltazar (za se). Ipak ću se
Tu u blizini negdje sakrit, jer
Iz očiju mu viri ljuta strava
I neko zlo mu valjda snuje glava.

(Skloni se)

Romeo. O ždrijelo smrti, kleta utrobo,
Što najslade si jelo proždrla
Na ovom svijetu, silom sad ću ja
Otvoriti ti trule čeljusti
I više hrane još natrpati u te.

(Otvori silom vrata grobnice)

Paris. Montecchi to je, oholi prognanik,
Što rođaka je mojoj ljubavi
Umorio, a za njim drže da je
Stvorenje lijepo umrlo od bola -

William Shakespeare: Romeo i Julija

I došo je učinit neki sramni
Nitkovluk mrtvim tu tjelesima,
Al ja ću da ga pograbim -

(Stupi naprijed)

O stani!
Okani svog se djela poganog,
Montecchi podli. Zar se osveta
I preko groba može tjerati?
O nitkoviću, na smrt osuđeni!
Al hajde sa mnom - sužanj ti si moj,
Pokori se, jer moraš umrijeti!

Romeo. Da, moram, moram - zato sam i došo.
Moj dragi, mili mlače, ne diraj
U očajnika čovjeka, već bježi
I ostavi me - misli na te mrtve
I čuvaj ih se! Zaklinjem te, mlače,
Ne draži bijes moj i ne tereti
Još jednim grijehom glavu moju. Idi!
Jer ja te ljubim više, boga mi,
No samog sebe. Došao sam amo
Tek protiv samog sebe oružan,
Pa zato idi, budi živ i reci,
Da milosna je tebe neka luda
Naputila, da bježiš odovuda.

Paris. Ja prkosim tom zaklinjanju tvom
I hvatam te ko razbojnika tu!

Romeo. Ej, ti me dražiš? Čuvaj me se, momče!

(Bore se)

Paž. O bože, boj! - Ja idem pozvat stražu!

(Ode)

Paris. Ah, smrtno ranjen!

(Padne)

Ako imaš srca,
Otvori grob, uz Juliju me legni!

(Umre)

Romeo. O hoću, hoću. - Da mu vidim lice -
Ha! To je rođak Merkucijev, dični
Grof Paris! Što je reko momak moj,
Dok jahali smo ovamo, te nije
Ni čula pravo smućena mi duša?
Da Julija se vjenčat imala
Sa Parisom - da, to je reko, mislim -
Il možda nije? Možda sanjao sam
Il možda lud sam, čujućí govorit
O Juliji, te mislim, da je tako? -
O daj mi ruku ti, što sa mnom si
U knjizi ljute kobi zapisan!
U veličanstven stavit ću te grob -
Grob? Svjetionik to je, mrtvi mlače,
Jer ovdje leži Julija, a njena
Ljepota čini ovu grobnicu
Dvoranom sjajnom, punom svjetlosti.
O mrtvače, sad lezi ovamo,
Kud mrtav čovjek tebe polaže.

(Položi Parisa u grobnicu)

U času smrti dešava se često,
Da veseli su ljudi - a čuvari⁹⁹
To zovu munjom prije samrti.
Da l' mogu i ja ovo munjom nazvat?
O ljubavi! O ženo moja! Smrt,
Što med je tvoga daha sisala,
Ljepotu tvoju nije skršit mogla,
Te nesvladan je stijeg ljepote, grimiz
Na usnama ti i na obrazima,
A blijedi barjak smrti nije još
Razvijen tu! - Tibaldo, ti zar ležiš
U krvavome tamo pokrovu?
O kakvu mogu drugu ljubav tebi
Učinit sada, prijatelju dragi,
No onom rukom, što je tvoju mladost
Rascijepila, razdvojit mladost onom,
Što tebi bješe dušmanin? O rode,
Oprosti mi. - Ah, mila Julija,
O zašto si mi tako lijepa? Zar
Da povjerujem, da je demon smrti
Bestjelesni u tebe zaljubljen

⁹⁹ To su čuvari bolesnika.

I da te avet gadna mršava
U mraku ovdje drži, da joj budeš
Milosnica? Da, toga me je strah
I zato ću kraj tebe ostati
I nikad više ne ću otići
Iz ovih dvora mračne noći. Ovdje,
Da, ovdje hoću ja da boravim
Sa crvima, što sobari su tvoji,
I tu ću naći vječni počinak
I stresti jaram zvijezda zlokobnih
Sa ovog tijela, što je sito svijeta. -
O gledajte je, oči, zadnji put
I zadnji put je, ruke, zagrlite!
A usne vi, što duši ste mi vrata,
Zapečatite svetim cjelovom
Vjekovitu mi pogodbu sa smrću
Proždrljivom. O dođi, gorki vođo,
O dođi, mrski pratioče ti,
Ti očajnički krmaru, i tresni
O tvrde hridi jednim udarcem
Tu umornu i rasklimanu lađu!
Za moju ljubav!

(Pije)

Ljekarniče vrli,
Tvoj otrov baš je brz. - U cjelovu
Ovako umirem!

(Umre)

(Uđe s drugog kraja porte Lorenzo sa svjetiljkom, motkom i lopatom)

Lorenzo. Pomozi mi,
Francesco sveti! Više puta su se
O grobove mi noćas noge stare
Spotakle!¹⁰⁰ - Tko je to?

Baltazar. Vaš prijatelj
I čovjek, što vas dobro poznaje.

Lorenzo. Zdrav bio, sinko - ali reci, kakva
To zublja zaman svijetli crvima
I lubanjama šupljim? Reko bih,
Da raka to je Capulettijeva.

¹⁰⁰ Držalo se, da spoticanje sluti na zlo.

William Shakespeare: Romeo i Julija

Baltazar. Da, časni oče - tamo je i moj
Gospodar, vama mio -

Lorenzo. Tko?

Baltazar. Romeo.

Lorenzo. A otkada?

Baltazar. Već pola sata.

Lorenzo. Hajde

Do rake sa mnom.

Baltazar. Ne sm'jem, časni oče,
Jer moj gospodar strašnom smrću je
Zaprijetio mi, ako ostanem,
Da vidim njegov naum.

Lorenzo. Ostaj dakle -

Ja idem sam - al strah me spopada
I neke teške nesreće se bojim.

Baltazar. Pod drvetom sam spavo tisovim
I usnio sam, da se s nekim bije
Gospodar moj i da je ubio ga.

Lorenzo. Romeo?

(Primakne se)

Jao, kakva to je krv,
Što kalja grobu kameniti prag?
Što znače mačevi bez gospodara
I krvavi na ovom mjestu mira.

(Uđu u grobnicu)

Romeo! Blijed! Tko jošte? Što - i Paris?
U krvi sav? O kakva ljuta kob je
Sakrivila taj tužni događaj? -
Al gospođa se miče!

(Julija se probudi)

Julija. Časni oče
I tješitelju - gdje je, gdje moj muž?
Ja pamtim, gdje bi trebalo da budem,
I tu sam sada. Gdje je moj Romeo?

(Buka napolju)

William Shakespeare: Romeo i Julija

Lorenzo. Ja čujem buku. - Hajdmo, gospođo,
Iz gnijezda smrti, kuge, kobnog sna -
Jer veća sila, kojoj ne možemo
Oduprijeti se, spriječila je sav
Naš naum. Hajdmo, hajdmo. Muž tvoj
Na grudima ti evo mrtav leži,
A tu i Paris - hajdmo, smjestit ću te
U samostanu časnih duvna negdje -
Ne, ne pitaj jer straža dolazi -
O hajdmo, draga Julija!

(Opet buka)

Oklijevat više
Ne, sm'jem.

(Ode)

Julija. Idi ti - ja ne idem. -
Što vidim? Staklo - al ga ne pušta iz ruke -
Ha, otrovom je dokrajčio muke!
O tvrđice, zar sve si popio -
Ni kapi nisi drugarske mi htio
Prepustiti, da pođem za tobom?
Poljubit ću ti usnice, jer možda
Još osta nešto jeda na njima,
Da umremo od istoga napitka.

(Poljubi ga)

Gle, još su tople tvoje usnice.
Prvi stražar (napolju). Gdje, momče? Vodi!
Julija. Buka! Brzo dakle!
U dobri čas te imam, bodežu!

(Pograbi Romeov bodež)

Tu, tu su tvoje korice!

(Probode se)

Tu rđaj
I smrt mi zadaj!

William Shakespeare: Romeo i Julija

(Padne na Romeovo tijelo i umre)

(Uđe straža i Parisov paž)

Paž. Tamo to je mjesto,
Gdje zublja gori.

Prvi stražar. Sav je krvav pod!
Pretražite svu portu naokolo
I uhvatite, koga nadete!

(Neki od straže odu)

Strahovit prizor! Ovdje leži grof
Ubijen, ovdje Julija u krvi
I topla još, jer tek je umrla,
A dva je dana bila sahranjena. -
To treba knez da dozna, trčite
Do Capuletta i probudite
Monteccha, a vi drugi tražite!

(Odu drugi stražari)

Mi vidimo, da ovi jadni leže,
Al razlozi gdje leže tome jadu,
To ne znamo, dok sve ne ispitamo.

(Vrate se neki stražari s Baltazarom)

Drugi stražar. Romeov to je momak - našli smo ga
U porti.

Prvi stražar. Dobro - pripazite na nj,
Dok ne dođe nam knez.

(Vrati se jedan stražar s Lorenzom)

Treći stražar. Redovnik tu je -
On dršće sav i uzdiše i plače.
Oduzesmo mu lopatu i motku,
Kad odavde je portom dolazio.

Prvi stražar E, jaka sumnja! I redovnik neka
Tu ostane.

(Uđe knez Escalo s pratnjom)

William Shakespeare: Romeo i Julija

Escalo. O kakva nevolja je
Već tako rano budna, te nas diže
Iz jutarnjega našeg pokoja?

(Uđu Capuletti, gospođa Capuletti i drugi)

Capuletti. Što znači sva ta krika naokolo?
Gospođa Capuletti. Po ulicama viče svijet: "Romeo!"
I "Julija!" a neki: "Paris!" - trčeci
Uz bučnu kriku prema ovoj raci.

Escalo. O kakva to je strava, što nam trepti
U ušima?

Prvi stražar. O kneže, ovdje leži
Grof Paris ubit i Romeo mrtav -
A Julija, što već je bila mrtva,
Još topla, jer je ubijena tek.

Escalo. Istražujte i doznat gledajte,
Tko počinio taj pokolj užasni.

Prvi stražar. Redovnik je i sluga mrtvoga
Romea tu sa zgodnim spravama,
Da otvori se ova raka mrtvih.

Capuletti. Nebesa! - Ženo, gledaj našu kćer
U krvi! Taj je nož zalutao,
Jer prazan mu je dom na leđima¹⁰¹
Romeovim, a on je u srcu
Mog čeda sebi našo korice!

Gospođa Capuletti. O jao! Ovaj prizor smrti je
Ko zvono, koje starost moju zove
U raku!¹⁰²

(Uđu Montecchi i drugi)

Escalo. Ti si rano ustao,
Montecchi - ali pogledaj, tvoj sin
I baštinik još ranije je lego.

Montecchi. Ah moja žena umrla je noćas,
O gospodaru. Tuga zbog progonstva
Mog sina joj je dah zaustavila

¹⁰¹ Bodeži su se u starije doba nosili na leđima.

¹⁰² Šekspir je ovdje zaboravio, da je gospođa Capuletti mlada žena.

Pa kakvi još se jadi spremaju
Na moju starost?

Escalo. Gledaj, pa ćeš vidjet.

Montecchi. Nevaljalče, zar tako štuješ oca
Te prije njega guraš se u raku?

Escalo. Zatvor'te na čas usta divljem bolu,
Dok tamnu zgodu tu ne rasvijetlimo
I dok joj vrelo ne upoznamo
I postanak i pravo joj podrijetlo -
A onda bit ću vođa vaših jada
I vodit vas i u smrt. Dotle treba
Pritrpit se, i vaša nevolja
Nek bude robom vaše strpljivosti. -
Dovedite mi amo sumnjivce.

Lorenzo. Od sviju ja sam kadar najmanje
Učinit, al sam sumnjiv najviše
Za strašni pokolj, jer i ovo mjesto
I vrijeme protiv mene govore -
Pa zato tu sam, da se optužim
I očistim, jer moram samog sebe
Okriviti i opravdati.

Escalo. Dakle
Iskaži brzo sve, što o tom znaš.

Lorenzo. Da, bit ću kratak, jer moj kratki dah
I nije dosta dug za dugu priču.
Romeo bješe mužem Juliji,
A Julija Romeu vjerna žena,
I moje su ih ruke vjenčale -
A njihov tajni danak vjenčani
Tibaldu mladom smrtni bješe dan,
I njegova je samrt prerana
Mladoženju iz grada prognala.
To bješe njezin jad a ne Tibaldo.
Da zatomite njezin teški bol,
Zaručili ste nju i silom htjeli
Da vjenčate je s grofom Parisom,
Al ona dođe k meni kao luda
I zamoli me, neka nešto smislim,
Da izbavim je od te udaje.
Il sama će se ubiti kod mene
U ćeliji. Vještina me je moja
Uputila, te nato dadoh njoj
Napitak neki, što uspavljuje,
I on je posve moju zamisao
Izvršio i lik joj smrti dao.
Međutim sam Romeu pisao,

Da dođe amo ove strašne noći
I da mi je izvesti pomogne
Iz posuđeno groba njezinog,
Jer taj napitak imao je noćas
Izgubit snagu - ali brat Giovanni,
Što pismo mu je odnijet morao,
S nepritike se neke zadržao,
Te jučer mi je pismo vratio,
A ja sam onda pošo posve sâm,
U času, kad se prenut imala,
Iz djedovske da rake je izvedem.
U ćeliji sam htio kriti nju,
Dok uzmognem Romeu javiti -
Al kad sam stigo, dva-tri časa prije
No ona se probudila, već nađoh
I plemenitog Parisa i vjernog
Romea mrtve. Kad se ona prenu,
Zamolih je, nek odmah pođe sa mnom
I neka ovo božje djelo snosi
Sa strpljivošću - ali uplašen
Od neke buke pobjegoh iz rake,
A ona nije htjela očajna
Da ide sa mnom, nego - kako vidim -
Učinila je sama sebi silu.
To sve je, što ja znam, a za taj brak
I dojilja je znala. Ako sam išta
Sakrivio od ove nesreće,
Nek žrtvuje se stari život moj
Tek malo sati prije vremena
Oštrini krutog, tvrdog zakona.

Escalo. Ne, svatko znade, da si čovjek svet -
A što će nam Romeov momak reći?

Baltazar. Ja donijeh svome gospodaru glas,
Da Julija je mrtva. Smjesta je
Iz Mantove požurio se amo
Do ove rake. Prije još mi reče,
Da ovo pismo ocu njegovu
Ponesem. A kad išo je u raku,
Zaprijetio je meni smrću, ako
Ne ostavim ga ovdje samoga.

Escalo. Daj amo pismo, da ga pogledam. -
A gdje je grofov paž, jer on je tu
Na straži bio. - Što je tvoj gospodar
Na ovom mjestu htio?

Paž. Došao je,
Da cvijećem pospe vjereničin grob,
I rekao, nek stanem podalje,

I ja sam to učinio, kad netko
Sa zubljom dođe, da u raku prodre,
Te moj gospodar odmah trže mač,
A ja potekoh, da dozovem stražu.

Escalo. Romeovo je pismo potvrda
Za riječi ovog vrlog redovnika.
U njemu svu opisao je ljubav
I kako dobi vijest o njenoj smrti -
I piše još, da kupio je otrov
Od ljekarnika nekoga i došo
U grobnicu, da ovdje pogine
I s Julijom da bude sahranjen. -
A sada amo dušmani! Montecchi
I Capuletti - evo, kakav bič
Na vašu mržnju pade. Ljubavlju
Razorilo je nebo vašu radost!
A ja sam trpeć vašu omrazu,
Izgubio dva mila rođaka¹⁰³ -
I tako svi smo sada kažnjeni.¹⁰⁴

Capuletti. Montecchi, brate, pruži meni ruku -
Jer to je moje kćeri baština,
I više ja zahtijevati ne mogu.

Montecchi. Al ja ti mogu više dati, jer ću
Od suha zlata podići joj kip,
I dokle traje imena Verone,
Divotnijega neće biti lika
Od Julije nam vjerne spomenika.

Capuletti. Romeo tvoj će sjat uz moje dijete -
Dvije jadne žrtve naše mržnje klete.

Escalo. Maglovit mir nam nosi ova zora,
Od bola sunce svoju glavu skriva -
Koješta još ispitati se mora,
Da nekriva razaznamo od kriva -
Jer težu kob još nitko nije žeo
No Julija i mili njen Romeo.

(Odu)

¹⁰³ Merkucija i Parisa.

¹⁰⁴ Tychno Mommsen veli, da je u tim riječima "moral" čitave tragedije.

RJEČNIK

alem-kamen (tur.) - dragulj, dijamant

bičalje - drvo za bič

gambati - gegati se

ham - dio konjske opreme, orma

jed - otrov

Kupido - bog ljubavi, Eros, Amor

kustura - vrsta malog noža

livreja - uniforma kakvu nose sluge

lukno - obavezan godišnji doprinos župljana za održavanje svećenika

mušmula - vrsta grmolikog drveta iz porodice ružnjača s jestivim plodom

neharnik - nezahvalnik

odrlija - siromah, odrpanac

prebenda (lat.) - crkveni posjed

rif - aršin, lakat (stara mađarska mjera za dužinu: 70 cm)

salve, fili (lat.) - pozdrav, sine

utruditi se - umoriti se

vaj - jad; (uzvik) - jao!

vestalski - pridjev prema Vestalka, čuvarica hrama starorimske boginje ognjišta Veste; vječna djeвица

zaman - uzalud

zublja - baklja